

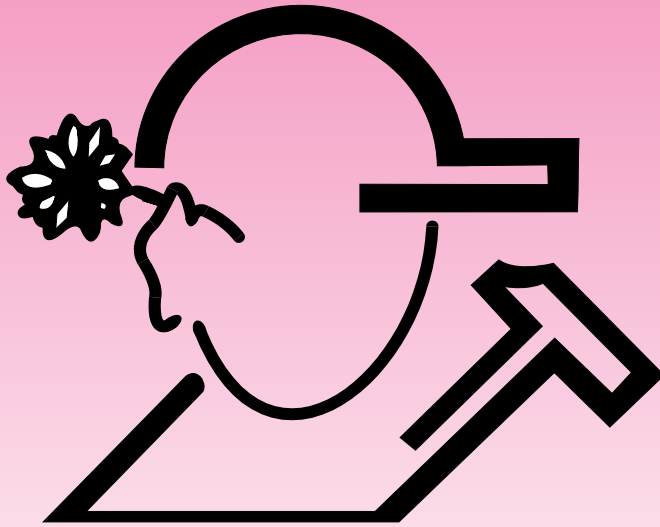
ÇALIŞMA ORTAMI

İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 100

Eylül - Ekim 2008

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

- Çalışma Ortamı Dergisi'nin 1. Yılı
- Çalışan Çocuklara Vefa Borcu
 - Neden Fişek?
- Sosyal Politika Disiplinine İlişkin Güncel Tartışmalar ve Çalışma Ortamı'nın 100. Sayısının Anlamı
 - Süreli Yayıncılıkta 100 Sayısının Önemi
 - Kendini Geliştirme ve İfade Etme Ortamı
(Mustafa Taşyürek ile Söyleşi)
 - Sözcük Savurganı Olmamak
(Erdoğan Bozbay ile Akasya Kansu'nun Söyleşi)
- Hedefimiz Kendimizi ve Çevremizi Geliştirip En İyiye Ulaşmaktır
(Yasemin Günay Balcı ile Söyleşi)
- Paylaşılabilir ve Sürdürülebilir Kılmak Emek İster
(Cihat Uysal ile Can Umut Çiner'in Söyleşi)
 - Ben Bir Çocuk Dostuyum
 - Karanlığın Kaybolan Çocukları (Şiir)
- "Çalışma Ortamım"dan, "Çalışma Ortamı"na
 - Çalışma Ortamı - 100. Sayı

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu" nuza
Ödemek İster misiniz?*

100. Sayı

*Fisek Enstitüsü'nün 26. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 16. Yılı*

Çalışma Ortamı Dergisi'nin 1. Yılı

A.Gürhan FİŞEK*

Nasıl başlarsanız uzun süre öyle gider. Onun için Çalışma Ortamı dergisinin ilk sayısının çıkışı oldukça sancılı olmuştur. Geniş bir çevrede tartışmaya görüşleri toplamaya ve bunlardan bir sentez çıkarmaya uğraştık. Bu çerçevede görüşlerine başvurduğumuz Kurthan Fişek ve Mümtaz İdil'in özellikle bu ilk sayının oluşumunda önemli katkıları vardır. Bu çerçevede en önemli diğer katkılardan biri, çizdikleri grafiklerle Başak-Gökhan Çetin'den gelmiştir. İlk sayıdan başlayarak, özel olarak dergi ve hatta içindeki yazılar için tek tek üretilen grafikler, derginin çok önemli karakteristiklerinden biri olmuştur.

Çalışma Ortamı Dergisi, "Çıkar-ken" başlıklı bildirisinde, böyle bir yayına neden gereksinme duyulduğunu şu tümcelerle açıklıyordu:

"Sorunlar, yılların birikimi ile daha da iç içe girmekte ve düğümlenmektedir. Bir türlü çözüme yönelik adımların atılmamış olması, bizleri karamsarlığa ve sanki "çözumsuz" bir olgu ile karşı karşıyaymışız izlenimine itmektedir. Bu kısır ortamı aşabilmenin ilk adımı, bu alanda çalışanların (işyeri işçi temsilcileri, işyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları, idari işler görevlileri, işyeri hemşire - sağlık memurları, sağlıkçı işçiler, işverenler), kamu denetim elemanlarının ve ilgi duyanların, sorunların üzerine hep birlikte eğilmeleridir. Herkesin katkısıyla bir "haberleşme" ve "iletişim" ortamı yaratılmalıdır."

O dönemde, süreli yayın ortamında "sürdürülebilirlik" önemli bir sorun olarak ortadaydı. Çıkan dergilerin çoğu birkaç sayı çıktıktan sonra yitip gidiyordu. Bu hem moral bozucu bir etki olarak görülebilirdi; ama en önemlisi insanları bir dergiye "abone olmaktan" ya da "abone olmasını önermekten" alıkoyuyordu. İşte böyle bir aşamada iki finansal destek, Çalışma Ortamı'nın ilk dönemi için çok önemli bir moral olmuştur: Bunlardan ilki Uluslararası Çalışma Örgütü Türkiye Temsilciliği'nden ve Yol-İş Sendikası'ndan gelen desteklerdir. Bu desteklerde etkili olan Sn. Prof. Dr. Rüçhan Işık ve Sn. Yıldırım Koç'a teşekkür borçluyuz. Kendi alanlarında da seçkin birer uzman olan Sn. Işık ve Sn. Koç'un ilk sayılarında, dergiye yazılarıyla da katkı vermiş olmaları çok önemlidir. Bu bağışlar ve yazılar, Çalışma Ortamı dergisi için, "cansuyu" olmuş ve bizlere de sürdürülebilirlik konusunda bir sorumluluk yüklemiştir.

Yine ilk sayıda moral desteklerden biri, dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sn. Mehmet Moğultay'ın, verdiği özel röportajla dergiye destek olmasıdır. Sayın Bakan'ın, soruları yanıtlamaya başlamadan önce, söyledikleri bizler için çok önemlidir. Şöyle demişti: "Öncelikle, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunu ağırlıklı olarak ele alacak böyle bir Dergi çıkarma girişiminizden dolayı sizi kutluyorum. En içten teşekkürlerimi sunuyorum. Ülkemizde, işçi sağlığı ve iş güvenliği sorununun önemli bir boyutu, eğitim, tanıtım, bilinçlendirme eksiği ile ilgilidir. Bu açıdan Dergini-

zin önemli bir işlevi yerine getireceğine inanıyorum ve başarılar diliyorum."

Çalışma Ortamı uzunca bir süre yerli yazarların yazılarının yanı sıra yabancı yazarların işçi sağlığı iş güvenliği alanında yazdıklarını da Türkçe'ye kazandırarak sayfalarına koymuştur. Çevirilerimizi Sn. Oya Afşar, büyük bir özveri ve titizlikle yapmıştır; onun bu katkılarını da unutamayız.

Çalışma Ortamı'nın kurgulanış dönemindeki en önemli katkılardan biri de, İşçi Sağlığı eski Genel Müdürü Sn. Dr. Ergin Atasü'nün görüşlerini ve tasarılarını bizlerle paylaşmış olmasıdır. Sn. Atasü'nün işçi sağlığı iş güvenliği alanında şöyle özel bir yeri vardır: Sn. Atasü, 1978-1979 yılları arasında Çalışma Bakanlığı İşçi Sağlığı Genel Müdürü olarak, çok parlak ve atılgan bir döneme imza atmıştı. Bizim de içinde bulunduğumuz bir çok zamanın, bu alana yönelmesinde ve kalıcı olmasında Sn. Atasü'nün katkısı vardır.

1980 (ya da Atasü) sonrası, Daire Başkanlığı'na indirilen bu genel müdürlük, için 1992'lerde yeniden bir diriltme çabası vardı. Sn. Moğultay'ın görev önerdiği Sn. Atasü'nün, görevi kabul için tek isteği, bu daire başkanlığının yeniden "genel müdürlük" düzeyine çıkarılmasıydı; "genel müdür" olarak uygulamaya koyacağı projeleri de hazırdı (Ne yazık ki bu istek ancak 2000 yılında gerçekleştirilebilmiştir. Atasü de bu durumda görevi kabul etmemiştir). Çalışma Ortamı'nın 2. sayısında bizlerle paylaştığı görüş ve tasarıları işte bu projelerdi.

Sn. Dr. Ergin Atasü, işçi sağlığı iş güvenliğine verilen önemi "çağdaşlık" ölçütü ile değerlendiriyordu. Söyleşisinde bu görüşünü şu tümcelerle ortaya koymuştu: "İşçi sağlığı ve güvenliği her şeyden önce insan değerinin bulunduğu ve emeğe saygının olduğu toplumlarda kurumlaşmıştır ve her şeyden önce bir kültür sorunudur. (...) Batıda her ne kadar emperyalizm olgusunu gözlesek bile sermayenin tabanında bir bilgi birikimi ve becerinin yattığını görürüz. Ayrıca üretim yapan kuruluşlar, gelirlerinin bir kısmını uğraştıkları alanda yeni buluş ve atılımlar için araştırma hizmetlerine çekinmeden ayırırlar. Böyle bir yaklaşım sonuç olarak bilgi ve beceriye saygıyı beraberinde getirir. Bu, altın yumurtlayan tavuğa gösterilen ilgiyle eş anlamıdır; ama sonuç olarak, üretene saygıyı kurumlaştırması açısından çok önemlidir. İşte üretene saygının başladığı noktada, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin devreye girdiğini görüyoruz. (...) Ülkemizde üretim alanında Uluslararası boyuta ulaşan, hatta bir anlamda geride bırakan başarılar gözüküyor. Bunun kökeninde yatan en büyük etmen, ülkemizde sermayenin, belli bir bilgi ve çalışma ürünü olmaktan çok, köşe dönme-ci ilke ve politikalar sonucu birikmiş olmasından kaynaklanmaktadır. (...) Bizim ülkemizde işçi eğitimi kadar hatta ondan daha önemli olarak işverenin eğitilmesi bu konuda öne çıkmaktadır."

Bu bakış açısından yola çıkarak Sn. Atasü, genel olarak Türkiye'de ve özel olarak da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda yapılması gerekenleri madde madde sıralamıştır. Tüm bunları gerçekleştirecek kurumsal alt yapının "Ulusal Çalışma Yaşamı ve Güvenliği Genel Kurulu" adı al-

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fak. Öğr. Üyesi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni

tında örgütlenmesini önermiş ve örgüt şemasını da vermişti. Bu yapıda, "işçi ve örgütlerinin söz sahibi olması", "saydamlık ve katılımcılık ilkelerinin egemen olması" gerektiğini belirtmiştir. Bu genel kurulun da "Ulusal Çalışma Yaşamı Konseyi" ve "Ulusal İşçi Sağlığı Konseyi" tarafından desteklenmesi gerektiğini öngörmüştü. Sn. Atasü, söyleşisinin sonunda, her zamanki olgun ve alçakgönüllü tavrıyla şöyle demişti : *"Beni araştırma-ya yönelttiği ve projelerini aktarma olanağı verdiği için Çalışma Ortamı Dergisi'ne teşekkür ederim."* Biz de, artık aramızda olmayan Sn. Atasü'ye bize öğrettikleri, kattıkları ve destekleri için teşekkür ediyoruz.

Kurumsallaşma, her zaman ülkemizde iş sağlığı güvenliği alanının ana gündem maddesini oluşturmuştur. I.Ulusal Düzeyde İş Sağlığı İş Güvenliği Kurulu da Sn. Atasü'nün başkanlığında 1978 yılında toplanmıştı. Bugün, 2005 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde kurulmuş olan bir Konsey bu işlevi yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu alandaki gelişmeleri, belgeleriyle, hem Çalışma Ortamı arşivinde ve hem de Vakfımızın web sayfalarında bulabilirsiniz.

Çalışma Ortamı Dergisi'nin 4.s ayısında o zaman Mülkiyeliler Birliği Başkanı ve A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Başkanı olan Prof. Dr. Alpaslan Işıklı, *"Haklar ve çıkarlar, ancak gerçekleştirmeleri için gerekli toplumsal gücün varlığı ölçüsünde hayata geçebilir"* demekteydi. Sn. Işıklı, geçen 15 yıl içerisinde, gerek yazı yazarak ve gerekse okur seminerlerine (düşünce atölyesi, düşünce ortamı) ve Vakfın Perşembe Söyleşileri'ne katılarak bize geniş destek vermiştir. Kendisine teşekkür borçluyuz.

Çalışma Ortamı Dergisi, daha ilk yılından başlayarak katılımlarla zenginleşmiştir. Kendi alanında uzman birçok seçkin kişi bizlerle görüşlerini, değerlendirmelerini ve izlenimlerini kısa kısa paylaşmışlardır. Çalışma Ortamı'nın 5. sayısı (Kasım 1992), Prof. Dr. Nusret H. Fişek'in 2. ölüm ve 78. doğum yıldönümüne denk düşüyordu. Bu sayıda, birçok dostu, onun için yazdılar. **Yine** bu yazıları, hem Çalışma Ortamı arşivinde ve hem de Vakfımızın web sayfalarında bulabilirsiniz.

Çalışma Ortamı'nın ilk yılının son sayısının (6. sayı) konuğu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanı Mehmet Keleş'ti. *"Ülkemizde işçi sağlığı iş güvenliği konusundaki yasaların ve diğer yazılı kuralların ne ölçüde uygulamaya geçtiği"* konusu, Bakanlığa yüklenen noktalardan biri olagelmıştır. Sn. Keleş bu noktada bir açıklama getirme gereği duymuştur :

"İşçi sağlığı iş güvenliği mevzuatımız, genel anlamda, devleti, çalışma hayatının izlenmesi ve denetlenmesi; işveren kesimine iş kazaları ve meslek hastalıklarını oluşturan risklere karşı işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınması, diğer bir ifade ile sağlıklı ve güvenli çalışma ortamının sağlanması; işçi kesimine ise alınan önlemlere uyulması görev ve sorumluluğunu vermektedir."

Bu durumda, yasal düzenlemelerin ne ölçüde uygulamaya geçtiği her kesim için ayrı ayrı incelenmeli ve değerlendirilmelidir."

(...) Sağlıklı ve güvenli çalışma ortamının oluşturulması, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda koruyucu önlemlerin

Dr. Ergin Atasü, Çalışma Ortamı Dergisi'nin bir Okur Semineri'nde (Varlık Evi'nde)

işyerlerinde uygulanmasıyla doğrudan ilişkili olup, bu yükümlülük mevzuatımızla işveren kesimine verilmiştir. (...) Yasal düzenlemelerde hükme bağlanan ve işyerlerinde alınması gerekli koruyucu önlemlerin işveren kesimince ne ölçüde uygulandığının göstergesi olarak SSK İş kazaları ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri esas alındığında, uygulamanın yetersizliği ortaya çıkmaktadır."

Sn. Keleş'e sorulan ve onun da değindiği konu, hala kanayan bir yara olarak durmaktadır. Genel olarak,

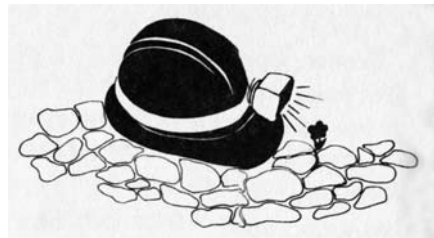
Çalışma Ortamı'nın ilk yılına baktığımızda, işçi sağlığı iş güvenliği, derginin omurgasını oluşturmuştur. 100 sayılık serüvene de bakıldığında, işçi sağlığı iş güvenliğine değinilmemiş hiçbir sayı yoktur. Yıllar içerisinde, hem sosyal politikanın, sosyal hekimlik politikalarının ve hem de işçi sağlığı iş güvenliğinin öznelereyi oluşturan çocuk ve kadın emeğinin, sosyal güvenliğin, şiddetin ve daha birçok konunun Çalışma Ortamı'nın serüveninde "durak"lar oluşturduğu görülmektedir.

Açık yüreklilikle söylemek gerekirse, işçi sağlığı iş güvenliğini kendisine meslek olarak seçenlerin Çalışma Ortamı Dergisi'ne katılımları nicelikçe ya da sürece kısıtlı kalmıştır. Ama, neredeyse tek başına denebilecek bir inatla, Sn. Mustafa Taşyürek, bu konuda bayraktarlık yapmış ve yapmaktadır. Kendisine bizimle işçi sağlığı iş güvenliğinin kuramsal ve uygulamalı konularını buluşturduğu için teşekkür ederiz. Bu konuyu meslek olarak seçenlerin katılımlarındaki kısıtlılık, Çalışma Ortamı Dergisi'nin, okurlarının ve emek verenlerin yönlendirmesiyle, bu konuyu da alan daha geniş bir şemsiyeyi (sosyal politikayı) kendisine eksen olarak kabul etmesini getirmiştir.

Dergilerin, bir de gizli kahramanları vardır: Basımevleri ve çalışanları. Çalışma Ortamı Dergisi, 1992 yılından bu yana sırasıyla üç basımeviyle çalışmıştır: Yorum Matbaası, Tisa Matbaası ve Yücel Ofset. Her birinin derginin çıkarılmasında ve gelişmesinde büyük katkısı olmuştur. Son göz ağrımız Yücel Ofset'in, grafikeri Süleyman Yücel ile ne yazık ki artık aramızda olmayan sahibi Mehmet Yıldırım'ın, bu katkılar içerisinde ayrı ve kendine özgü bir yeri ve bizim de onlara ayrı bir teşekkürümüz olmalıdır.

Dergi, bir organizma gibidir. Etkilenir ve etkiler. Bu dinamik süreçte bizimle olan ve Dergi'yi 100 sayıya ulaştıran herkese teşekkür ederiz. Şimdi sırtımıza daha büyük bir sorumluluk binmiştir: Sürdürmek.

Hepimize kolay gelsin.

Çalışma Ortamı Dergisi'nin 2. sayısından özgün bir grafik (Başak Çetin)

Çalışan Çocuklara Vefa Borcu

Onur SUNAL*

Genç yaşta bedenlerini makinaların bir parçası haline getiren çocuklar. Hemen hepsini körpe yaşta, ağır koşullar altında çalışmaya iten nedenler aynı. Endüstrileşmenin körüklediği ve bedeli ağır olan olgulardan biri çocuk emeği.

Kalkınmasını tamamlamış zengin ülkelerde, zorunlu 12 yıllık eğitim ve yasal yaptırımlarla artık mazide kalmış bir sorun olarak görülsede, gelişmekte ve hızla endüstrileşmekte olan ülkelerde hala gündemde. Zengin ülkelerin yoksul ülkelerin beyinlerini ithal ederken, onlara ihraç ettikleri önemli bir sorun çocuk emeği.

Ülkemizde de çocuk yaşta çalışma yaşamının ağır yükünü omuzlarında taşıyan, ufacık bedenleri görmek mümkün. Yaşına, çalışma koşullarına ve yasal tanımlamalara bakılmaksızın hepsine çırak denilen bu çocukların varlığını ve yaşadıkları sıkıntıları farkedene ilk sivil toplum örgütü Fişek Enstitüsü. Ve sanayide çalışan çocukları konu alan tek sivil toplum örgütü Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı.

Çalışan Çocuklar, Çalışma Ortamı Dergisi sayesinde 1992 yılından bu yana seslerini duyuruyorlar ve toplumun kendileri ile ilgili farkındalıklarının artmasına şahit oluyorlar.

100. sayısını kutladığımız alanındaki en uzun soluklu dergi olan Çalışma Ortamı'nda geçmişten günümüze çalışan çocuklar teması birçok farklı yönden işlendi. Şimdi tarih içinde panoramik bir yolculuk yaparak geçmişten günümüze ışık tutalım.

Bugüne kadar 99 sayısı yayınlanan derginin ilk 30 sayısında çocuk emeği 16 sayıda yer bulmuş. 30 ile 99. sayı arasında ise tam 54 kez çocuk emeği konu olmuş. Çocuk emeği düzenli olarak en çok yer bulan konuların başında gelmiş hep.

ILO'nun IPEC çalışmalarının başladığı yıldır 1992. Fişek Enstitüsü, projelerin ilk destekçileri ve ortaklarındandır. Mayıs 1993 sayısı tamamen çalışan çocuklara ayrılmıştı. Ülkemizde çocuk işçilerin sağlık ve sosyal sorunlarının irdelendiği ilk araştırma, IPEC programının genel çerçevesi, Çin-Hindistan-Brezilya gibi ülkelere örnekleri bu sayıda görmek mümkündür.

Derginin 14. sayısı ise çalışan çocuklar arasında son derece yaygın olarak görülen sigara alışkanlığını konu etmişti. Sigara kullanımı 2008 yılında Çalışma Bakanlığının İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası'nın önemli temalarından biriydi. 1994 yılında bunu konu edinen derginin, toplumu yıllar öncesinden aydınlatmış görülüyor.

Ülkemizde çalışan çocuklar konusunda ilk kapsamlı araştırmayı 1984-86 yılları arasında yapan ve daha sonra ILO'nun desteğiyle 1992-1998 yılları arasında dünyada ilk ve tek sürdürülebilir çalışan çocuklara yönelik sağlık hizmeti sunumu olan 'Yürüyen Klinik' projesini Fişek Modeli olarak yaşama geçiren Vakıf, Habitat II'de en iyi uygulamalar sergisinde yer almıştır. Bunu konu edinen yazıları ise Eylül-Ekim 1996 sayısında bulmak mümkün.

Çalışma Ortamı Dergisi'nin çocuk emeği konusuna bakış açısı birkaç başlık altında toplanabilir. Toplumu aydınlatmayı ve öncülük etmeyi ilke edinmiş olan Vakıf'ın, hatlarını tanımlayan çizgiler dergiye de yansıyor. Bu ana hatları özetleyecek olursak:

-Ülkemizde çocuk işçilik konusunda yapılan akademik araştırmalar ve çalışmaların sunumu. Çalışan Çocukların

Ekonomiye Etkileri: Adana'da Küçük Ölçekli İşletmelerde Çalışan Çocuklarla İlgili Bir Alan Araştırması (O. Nilüfer; Sayı 48), veya Çalışan Çocuklar, Çarpık Gelişen Bedenler (B.Özener; İ.Duyar; Sayı 54) çalışmalarında olduğu gibi.

-Vakfın kendi yürüttüğü çalışmaların gündeme getirilmesi. ILO-IPEC projeleri, yürüyen klinik, genç kız evi, çırak keyfi, çocuk emeği kütüphanesi, çocuk emeği kaynakçası, fotoğraf yarışması ve çocuk emeğinin coğrafya atlası gibi.

-Uluslararası boyutta yer alan ve gündemi oluşturan konuların anlatılması; IPEC çalışmaları, dünya çocuk emeği günleri, ülkelerin uygulamaları, sözleşmeler, konferanslar ve düzenlemeler, çocuk emeği haberleri gibi.

Çalışma Ortamı'nın 16 yıllık serüveninde, hemen her sayıda aralıksız olarak yer alan çocuk emeği ile ilgili yazılarda, Vakıf'ın 'Gülümseyen Söylem' olarak adlandırdığı manifestosunun izleri görülüyor. Çocuk emeği ile mücadele konusunda kısa erimde onları bulundukları ortamda korumayı, uzun erimde ise eğitim yoluyla onları çalışma hayatından uzak tutmayı hedeflemiş ve bunu hayata geçirmiş olan Enstitü'nün, yıllar öncesinde gerçekleri ne kadar iyi gördüğünün en önemli kanıtı ise, ILO'nun bu yıl tema olarak eğitimi seçmiş olması.

Derginin varlığı çocuk emeği yayınlarının sürdürülebilirliği açısından son derece kilit bir role sahip. Bununla birlikte çocuk emeğinin sonlandırılması konusunda geliştirilen bilimsel yöntemleri hayat geçirmek konusunda da son derece başarılı olmuş olan Enstitü'nün, söz ve eylem birliği içinde olduğunun en önemli kanıtıdır Çalışma Ortamı Dergisi.

Bugüne kadar çocuk emeği konusunda en kapsamlı ve öncü sayılan çalışmaları yürüten Vakıf, aynı zamanda bir 'gözlemevi' titizliği ile araştırmaları yürütmüştür. Dünya Sağlık Örgütü(WHO-World Health Organisation), Mea-wards (Middle East Excellence Awards Institute) ile birlikte yürütülen bu çalışmalar sanayi sitelerinde çalışan çocukların durumunu ortaya koymuştur.

Bu yapılan çalışmaların etkisinin artması konusunda derginin varlığı 'çoğaltan' etkisi yaratmaktadır. Toplumsal duyarlılığın artırılması noktasında, elde edilen deneyimlerin ve başarıların paylaşılması ve ulaşılan kitlelerin büyümesi çok önemlidir. Bu bakımdan dergiyle birlikte Enstitü'nün vitrinini oluşturan diğer bir araç ise modern bilişim ve iletişim tekniklerinden sağlanan faydadır. Enstitü'nün internet sitesi de buna hizmet etmektedir. Her yıl yurtiçinden ve yurtdışından yüzbinlerce kişi tarafından ziyaret edilen www.fisek.org.tr sitesi vakfın dış dünyaya açılan en önemli yüzüdür.

'Çalışan çocuklara toplumumuzun vefa borcu bulunmaktadır'. Yaşıtları olması gerektiği gibi okula giderken, sokakta oynarken, yaşıtları ile eğlenirken, hayatın olanca yükünü omuzlarında taşıyan emekçi çocuklar kendileri ve ailelerin geçimlerini sağlarken bir taraftan da yarattıkları katma değerlerle ülkeyi sırtlarında taşıyorlar ve aynı zamanda yarattıkları üzerinden alınan vergilerle okula giden çocuklara kaynak yaratıyorlar. Bu düşünülecek olursa toplumda yaşayan herkesi bir bakıma bu minik bedenler sırtlıyor. Çocukluklarını yaşayamadan erken yaşta yetişkin olan bu küçük dev adamlara herkesin bir vefa borcu var. Bunun ödenebilmesi için, toplumun bu konuda duyarlılığının artırılması gerekmektedir. Bu konuda hem bilimsel hem eylemsel çalışmalar yürüterek topluma önderlik eden Vakıf'ın, insanları aydınlatan penceresi olan Çalışma Ortamı Dergisi ile nice 100. sayılara...

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü

Neden Fişek?

Akasya KANSU*

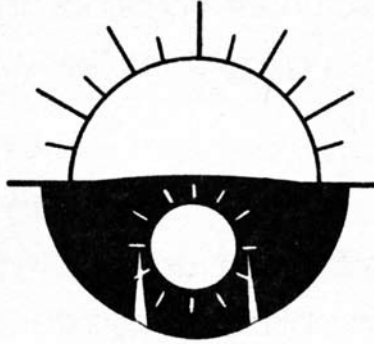
Yıllar önce televizyondaki bir görüntüyle başladı çalışan çocuklara ilgim. Bu görüntüde küçük bir çocuk Dünya Futbol Kupası toplarını elleriyle dikerken uyuyakalmıştı. O görüntüyü beynimin derin köşelerinde hep sakladım. Daha sonra lisedeymi yanlış anımsamıyorsam Kızılay'ın akasyalı sokaklarından biri olan Selanik'ten geçerken bir levha ilgimi çekti. **Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı .. Sordum, soruşturdum. Bana, önce, halk sağlığının babası, sağlık ocaklarının kurucusu Prof.Dr.Nusret H.Fişek'i anlattılar. Herkesin sağlık hizmetlerinden eşit olarak yararlanması gerektiğini savunduğunu söylediler.** "Peki Fişek Vakfı ne yapar"

"sorumun yanıtı, beni yıllar önce elleriyle futbol topu dikerken uyuya kalan çocuğun görüntüsüne götürdü. **Fişek Vakfı, sanayide, sağlık hizmetlerinden yararlanamayan yüzlerce çocuğun, Fişek Vakfı'nın sağlık merkezlerinden, yürüyen kliniklerinden ücretsiz olarak yararlanmasını sağlıyormuş. Hakları olduğu halde tatil yapamayan çırak çocukları tatile götürüyormuş. Türkiye'deki çıraklar üzerine ilk araştırmayı yapmış. Çok etkilendim.** O günden sonra ne zaman Kızılay'da Selanik Caddesi'nden geçsem o yeşil beyaz tabelaya baktım.

Aradan uzun süre geçti üniversitenin ikinci yılında bütün arkadaşlarım avukat yanına giderken ben Fişek Vakfı'nda staj yapmaya karar verdim. Beni güler yüzle karşıladılar. Vakıf'la ilgili bilgi verdiler. **Ostim ve Sincan Organize Sanayi Sitelerindeki sağlık merkezlerini, Genç Kız Evini, internet sayfasındaki çocuk emeği haritasını sabırla anlattılar.** Sonra bana üstüne **adımı** yazabileceğim Fişek Enstitüsü Vakfı kartları verdiler. Bu bir yandan kendimi büyük gibi hissetmemi sağladı, bir yandan da bana önem verildiği duygusunu uyardırdı. Her halde 18 yaşındaki bir üniversite öğrencisi başka hiçbir yolla bu kadar mutlu edilemezdi.

Vakıf'ta stajım başladı. Aslında stajdan daha çok hiçbir okulda öğrenemeyeceğim şeyleri öğretti bana. Sri Lanka'daki çocukların kelepçelenerek çalıştırıldıklarını, aslında kendi çocuklarının geleceği için her şeyi yapan, dokümanlarda çocuk dostu gözükken ülkelerin, yoksul ülkelerin çocuklarını nasıl **sömürdüklerini** öğrendim.

O yaz bana çocuklar hakkında daha başka bir dünya açtı. Okula devam ederken genç kız evindeki kızlarla tanıştım. Uğur Mumcu (Koroğlu)

Çalışma Ortamı Dergisi'nin 2. sayısından özgün bir grafik (Gökhan Çetin)

Caddesi'ndeki gökdelenlerin arkasındaki Türközü Mahallesi'nin **Boztepe'deki gecekondularından birinin kapısında yine aynı levha vardı: Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı.** Aslında sobalı ev kavramının hala bir yerlerde hatta Ankara'nın göbeğinde olduğunu ya da hala tüberkülozun bir kızın küçük ciğerinde olabileceğini hayal bile edemezdim. Ama her seferinde yeni yeni deneyimler edindim. Kızların aslında birer küçük anne olduğunu becerikli ellerinin dersten başka işlere de yaradığını anladım. Aslında onlar da birer çalışan çocuktu. Çok ağır bir işi, ev işini, kardeş bakmayı; matematikten, hayat bilgisinden daha önce

öğreniyorlardı. Ama azimlilerdi, çalışkanlardı. **Aydınlık bir gelecek için Fişek Vakfı onlara bir olanak sunmuştu. Onlar da bunun bilincindeydi. İlk kez tiyatroya, hayvanat bahçesine, Gölbaşı'na, Anıtkabir'e vs. gitmişlerdi. Çok mutluydular.** Genç kız evindeki keklerini, meyvelerini, bazen konuşarak bazen de kıkırdayarak yeyip hemen derse başlıyorlardı. Trene binmekten çok zevk alıyorlardı. İp atlamaktan da. Aslına bakarsanız anneleri de çocukken evlendikleri için en az kızları kadar oyun oynamaya düşkünler..

Son iki aydır, Enstitü'nün sosyal politika grubundayım. Sosyal politikacıların, kamu yönetimcilerin fikirleriyle bilgi dağarcığımı geliştiriyorum. Dünyayı, çocuk emeğini, küreselleşmeyi, göçü, çalışma eğilimlerini, çalışanların çalışma koşullarını ve suçlu çocukları değişik açılardan ve farklı yorumlarla öğreniyorum, dinliyorum.

Neden Fişek Vakfı?

Çünkü hiçbir vakfın yönetim kurulu üyeleri çocuklara zaman ayırıp onlarla yakan top oynamaz.

Neden Fişek Enstitüsü?

Çünkü üniversitelere bağlı bir çok enstitüden daha çok araştırmaya ve alan bilgisine sahip; **gençlere değer veriyor ve söz hakkı tanıyor.**

Neden Fişek bilim ve eylem merkezi?

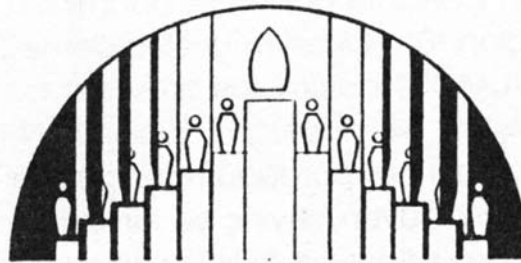
Çünkü üstünde çalışanlar yalnızca rapor veya bildiri değil. Aynı zamanda çalışan çocuğun kalp atışı.

Neden Fişek ?

Çünkü hiçbir fona ya da kuruluşa bağlı değil. Bağımsız, tarafsız ama hep çocuktan yana.

Geçirdiğim 3 yıldan sonra kendimi gerçekten Fişek ailesinden biri olarak hissediyorum.

Vakfı da bir aile ağacına benzetiyorum. Umarım ben de, yoksulluk ve küreselleşmenin sıcakından çocuk ve gençleri koru-

Çalışma Ortamı Dergisi'nin 5. sayısından özgün bir grafik (Gökhan Çetin)

yan bu ağacın dallarından biri olabilmışimdir.

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü

Sosyal Politika Disiplinine İlişkin Güncel Tartışmalar ve ÇALIŞMA ORTAMI'nın 100. Sayısının Anlamı

Taner AKPINAR*, Emirali KARADOĞAN**

1930'lu yıllarda Gerhard Kessler ve ardından Orhan Tuna, 1950'lerde de Cahit Talas tarafından tohumları atılan sosyal politika disiplininin, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri-ÇEEİ adıyla üniversite çatısı altında bağımsız bir bölüm olarak kendine bir yer edindiği yirmi yılı aşkın süre boyunca, deyim yerindeyse yaptığı en büyük iş, kendi varlığını sorgulamaktır. Makal, işçi yanlısı olan sosyal politikadan, işçi ve işveren taraflarına yönelik daha nötr bir pozisyon olarak nitelendirdiği ÇEEİ'ye dönüşümü bir paradigma değişikliği olarak görmektedir. Ancak, Makal'a göre, endüstri ilişkileri sosyal politikayı tümüyle dışlamadığı için bu kısmi bir paradigma değişikliğidir (2008: 24). Hemen belirtmek gerekir ki, bu aynı zamanda manipüle edilmiş bir değişikliktir. Sosyal politikadan ÇEEİ'ye dönüşüm disiplinin kendi gelişim seyri içinde değil, YÖK aracılığıyla dışarıdan müdahale ile olmuştur. Yani işçi yanlısı olmaktan vazgeçip işçi ve işveren arasında tarafsız bir konuma geçiş dışsal müdahale ile olmuş ve bir anlamda disiplinin varlığını sürdürmesi bu çizgide kalması koşuluna bağlanmıştır.

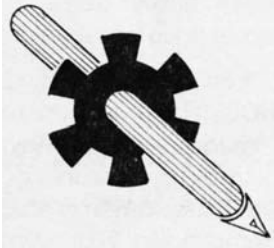
Özügürlü, sosyal politika disiplini içinde üstü örtülü olarak gerçekleşen yeni bir paradigma değişikliğine işaret etmektedir (2003: 59). Üstelik bu seferki değişiklik talebi büyük ölçüde disiplinin kendi içinden seslendirilmektedir. Makal, bu defa "külli bir paradigma değişikliği" gibi bir tehlikenin söz konusu olduğunun altını çizmektedir (2008: 28). Buna karşın, Yıldırım tarafından ortaya konulan karışık görüşe göre, endüstri ilişkileri krizdedir ve endüstri ilişkilerinin İnsan Kaynakları Yönetimi-İKY ile bütünleşmesi krizden çıkış yolu için önemli bir fırsattır. Çünkü İKY endüstri ilişkilerine göre yeni düşünce akımlarına çok daha yakındır, endüstri ilişkileri ekonomi ve toplumsal alandaki değişimlere ayak uyduramamaktadır (2008: 57). Makal, sosyal politika disiplininin Türkiye'de uzun ve onurlu bir geleneğinin olduğunu ifade ederken (2008: 19), Yıldırım buna karşı çıkmaktadır. Eğer bilimsel bir gelenek olsaydı diyor Yıldırım, şu anda düzenli kongreleri ve bilimsel dergileri olan bir topluluk olurduk. Türk ÇEEİ topluluğunun uluslararası endüstri ilişkileri bilim camiası ile iletişim kurma noktasında da başarısız olduğunu düşünen Yıldırım'a göre yapılması gereken ise, zaten birbirinden farklı şeyler olan sosyal politika ve ÇEEİ'nin ayrı bölümler olarak yeniden örgütlenmesidir (2008: 58-63). Yıldırım bir taraftan sosyal politika ve ÇEEİ'yi birbirinden ayrı tutarak ÇEEİ üzerine düşüncelerini ifade ederken, diğer taraftan da Makal'ın sosyal politikanın uzun bir geleneğe sahip olduğu tezine, ÇEEİ'nin böyle bir geleneği olmadığını ifade ederek karşı çıkmaktadır!

Bu tartışmada öne çıkan bir başka konu da, sosyal politika disiplinine alan dışından bazı çevrelerin el atmaya başlamasıdır. Makal'a göre, buradaki temel sorun, sosyal politika disiplinine alan dışından yükselen bir ilgi değil, -Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu'nun sosyal politikayı neredeyse sosyal yardımlarla özdeşleştiren anlayışında

olduğu gibi- ilginin içeriğidir (2008: 36). Buna, sosyal politikayı nafaka türünden yardımlarla eş tutan dinsel örgütlerin ilgisini de eklemek gerekmektedir.⁽¹⁾ Bu tartışma üzerine söylenecek çok şey var, ancak, burada daha fazlasını söyleme olanağına sahip değiliz.

Sosyal politika disiplininin 1980 sonrası, bir manipülasyonla, paradigma değişikliğine zorlanması son değil, başlangıçtır. Gerçek amacın, disiplini tümünden tasfiye etmek olduğu bilinmektedir. Sosyal politikadan ÇEEİ'ye, şimdi de hem içeriden hem dışarıdan ÇEEİ'den İKY'ye dönüşme talebi, söz konusu tasfiye sürecinin dolaylı yoldan hayata geçirilmesi çabalarından başka bir şey değildir. ÇEEİ bölümlerinin, yirmi yılı aşkın bir zamandır sürdürdüğü ve bir türlü nihayete erdiremediği kendi iç sorgulamasının en başta gelen nedeni budur. Bu alanda bilimsel bilgi üretmeyi, genç akademisyenlerin ilgi göstermesini, gösterenlerin ise yazıp çizdiklerinin -piyasanın isteklerine uygun olanlar dışında- varolan dergilerin hakem değerlendirme sürecinden geçmesini, düzenli kongre-konferans gibi bilimsel etkinlikler gerçekleştirmeyi ve bilimsel dergiler çıkarmayı, ...v.s.'yi engelleyen de bundan başkası değildir.

Bir tarafta bu gürültü patırtı devam ederken, diğer tarafta buna inat sosyal politika içerikli "Çalışma Ortamı" dergisi 100. sayısına ulaştı. Her iki ayda bir çıkan Çalışma Ortamı, Mart 1992'de çıkan ilk sayısından beri 100. sayıya ulaşana dek yayın hayatını kesintisiz bir şekilde sürdürmüştür. İlk sayıda, "ÇALIŞMA ORTAMI dergisinin amacı, doğruları hep birlikte bulup, doğruların yaşama geçmesini de hep birlikte sağlayabilmemiz için bir ortam oluşturmaktır..." Derginin dağıtım ilkeleri de, özellikleri de, kendi kendini finanse edebilecek, dolayısıyla yaşam süresini uzatacak şekilde tasarlanmaya çalışılmıştır" (Çalışma Ortamı, Mart 1992) denilmektedir. Yaşam süresinin hiç bitmemesini umuyor ve diliyo-

Çalışma Ortamı Dergisi'nin 1. sayısından özgün bir grafik (Gökhan Çetin)

ruz.

Türkiye'de sosyal politika disiplininin yeşermeye başladığı ilk yıllarda (1946-48) İstanbul Üniversitesi bünyesinde yayın hayatına başlayan Sosyal Siyaset Konferansları ve Çalışma Bakanlığı tarafından yayınlanan Çalışma Dergisi bu alandaki ilklerdir. Sosyal politikadan ÇEEİ'ye zoraki dönüşüm, alanın zaten cılız olan dergi, kongre vb. pratiklerini de kesintiye uğratmıştır. Bu kesintiden sonra işçi ve işveren sendikalarının -çoğu haber bülteni ya da magazin niteliğinde olan- yayın organlarının bu alanda ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bugünkü duruma bakıldığında, sosyal politika alanında yayın hayatını sürdüren, ulusal bilimsel dergiler arasında şunlar yer almaktadır: Yayın hayatına yeniden başlayan Sosyal Siyaset Konferansları, İş Hukuku ve İktisat Dergisi (Kamu-İş -Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası), İş Hukuku ve İktisat Dergisi (TÜHİS -Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası), Çimento İşveren Dergisi (ÇEİS -Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası), TİSK Akademi Dergisi (TİSK -Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu), İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi (E-Dergi), Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi (Sosyal Güvenlik Müfettişleri Derneği), Çalışma ve Toplum Dergisi (Birleşik Metal-İş -Birleşik Metal İşçileri Sen-

* Arş. Gör., Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü

dikası) ve Çalışma Ortamı Dergisi (Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı).⁽²⁾

Görüldüğü gibi işveren sendikalarının dört dergisine karşın işçi sendikalarının yalnızca bir dergisi bulunmaktadır.⁽³⁾ Bu durum, dergilerde hem belli bazı konuların dışındaki konulara yer verilmemesi hem de yer verilen konuların yalnızca belli bir perspektiften değerlendirilmesi gibi bir risk doğurmaktadır. Bu da dergilerin bilimselliğini önemli ölçüde zedelemektedir. Çalışma Ortamı, sendika dergilerinin dışında yayın hayatını sürdüren birkaç bilimsel hakemli dergiden biridir. Böyle bir ortamda, Çalışma Ortamı'nın yüzüncü sayıya ulaşmış olması birçok yönden düşündürücüdür.

Varolan koşullarda; a) Ekonomik güce sahip olmadan, b) Popüler kültür yönelimli bir çizgide durmadan, c) Egemen sınıf/güçlerin istediği yönde hareket etmeden ve d) Avrupa Birliği, Dünya Bankası vb. kaynaklı uluslararası fonlardan beslenmeden yayın hayatını kesintisiz bir şekilde sürdürmek son derece zor bir iştir. Ekonomik bakımdan kendi yağında kavrulan ve b,c,d'ye de aykırı bir içerikte olan Çalışma Ortamı'nın yalnızca nicel başarısı bile kayda değerdir. Bununla birlikte 100.sayının yalnızca nicel bir başarının ötesinde, çok daha fazla anlamı ve önemi vardır.

Çalışma Ortamı, sosyal politika disiplini tasfiye etme çabalarının ardından ve bu çabalara bir karşı duruş olarak yayın hayatına başlamıştır. Sendika yayın organları bunu yasal bir zorunluluğu yerine getirmek için yaparken, Çalışma Ortamı tamamen gönüllülük ve toplumsal çıkar temelinde faaliyette bulunan Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı'nın bir ürünüdür.

Çalışma Ortamı, bir sınırlandırmaya gitmeden, sosyal politika alanına bir bütün olarak bakmaktadır. Bugüne kadar bazı konular diğerlerine göre daha fazla yer alması bunu değiştirmez. Alana olan ilgisi yalnızca belli bazı konularla sınırlı kalmadığı gibi, tartışmadan belli görüşleri dikte eden bir yaklaşımı da benimsemiyor. Daha ikinci sayısında bu açıkça ifade edilmektedir: "Birbirine aykırı görüşlerin yan yana sunulabildiği bir ortamı yaratmalıyız... Hiç kuşkusuz amacımız, bir düşünceyi empoze etmek değil. Tartışmak için bir taban oluşturmak" (Çalışma Ortamı, Mayıs 1992).

Son zamanlarda, Türk sosyal bilim çevrelerinde yürütülen tartışmaların odak noktasını oluşturan bir sorun var. "Gerçekliğin düşünsel soyutlaması olan kavramların, kimi zaman gerçekliğin önüne geçip, bizzat gerçekliği bir tür yoruma dönüştürmeleri burjuva düşünsel pratiğine hiç de yabancı değildir" şeklinde Köse ve Bahçe (2008: 1) tarafından da dillendirilen bu sorunla, artık kimi zaman değil, sıkça karşılaşmaktayız. Üstelik bunun artık sol gelenekten gelen bazıların düşünsel pratiklerinde de yer almaya başladığı görülmektedir. Tam da bu noktada, Fişek Enstitüsü'nün ve onun yayın organı olan Çalışma Ortamı'nın gerçeklikten hiçbir zaman kopmayan yönüne değinmek gerekmektedir. Gerçeklikten asla kopmazken, onu kavramsal ve kuramsal düzlemde de asla soyutlamaz. En önemlisi, gerçekliği verili olarak değil, eleştirel bir yaklaşımla ele alıp onu yeniden biçimlendirme çabasıdır. Kısacası, kavramsal ve kuramsal düzlemde boy gösterip ortadan kaybolmaz, kolları sıvayıp bunu pratiğe aktarmak için elinden gelen çabayı harcamaktan sakınmaz. Çalışma Ortamı dergisinin yanında kitap çalışmaları, düşünce ortamı etkinliği, yeni başlayan ve devamı gelecek olan sempozyumlar, yoğun ve etkin bir şekilde kullanılan internet sayfası ve ağırlıklı olarak sosyal politika alanındaki çalışmalardan oluşan internet erişimli kütüphanesi söz konusu çabanın örnekleridir. Sahaya inilerek bütün bunları pratiğe aktarmaya dönük çabaları ise, burada

Çalışma Ortamı Dergisi'nin 4. sayısından özgün bir grafik (Gökhan Çetin)

yazmak ya da okumaktansa, yerinde görmek daha anlamlıdır. Pratiğe dönük çabalar, sınıf çelişkisi soyutlamasının somutlaştığı üretim alanlarında (örneğin Ankara'da İvedik ve Sincan Organize Sanayi Bölgelerinde) ve geçkondu bölgelerinde (örneğin Ankara'da Türközü-Boztepe'deki genç kız evinde) görülebilir. Bunların "bütün" içerisindeki payı ne kadar? gibi eleştirel bir soru ile karşılaşma olasılığı yüksektir. Bu türden eleştiriler yöneltmek yerine, bir ucundan tutularak bu çabaların yaygınlaştırılmasına katkı verilirse, işte o zaman, "bütün"e olmasa bile, bütün içerisinde çok büyük bir kesime ulaşılacaktır.

Birçok bilimsel dergi toplumdaki kopuktur. Böyle olunca da, dergilerde yer alan çalışmalar; asıl ulaşması gereken geniş toplum kesimlerine "sosyal politikanın öznesi olan geniş kitlelere" ulaşmakta, yalnızca çok küçük bir grup akademisyen kesimin kendi içinde tartıştığı bir etkinliğe dönüşmektedir. Çalışma Ortamı, yalnızca küçük bir grup akademisyen tarafından değil, toplumun birçok farklı kesimleri tarafından da okunan bir dergi olma özelliğine ve ayrıcalığına sahip bulunmaktadır. Üstelik bunu bilimselliğinden ödün vermeden yapabilmektedir. Kullandığı dil ve yazı uzunluğu, derginin anlaşılabilirliğini artıran ve bu sayede geniş kitlelere ulaşmasının sağlayan önemli bir etken. Geniş kitlelere ulaşma çabasının kaynağında yatan düşünce nedir? sorusunu sormadan geçemiyoruz. Sorunun yanıtını Fişek Enstitüsü şöyle veriyor: "Dergi çevresi, sosyal politikanın ancak toplum içinde yapılan çalışmalardan doğarsa ve toplum sahiplenirse kalıcı olacağına inanıyor." Yanıt yeterince açık ve aynı derecede de doyurucudur.

Mart 1992'den beri aralıksız/soluksuz bir şekilde, yukarıda üzerine bastırarak vurguladığımız koşullara inat yayın hayatını sürdüren; deyim yerindeyse "küresel kapitalizmin yayın şartlarına/koşullarına meydan okuyan" bir şekilde ve insan onuruna yaraşır bir yaşamı hedef seçen sosyal politikadan ödün vermeyen bir dergidir; Çalışma Ortamı.

ÇEEİ bölümünün varlığını sorgulayan akademik çevrelerin en büyük eleştirileri; kendilerine ait dergi ve kongrelerinin olmayışı üzerine yoğunlaşmaktadır. 100. sayısını büyük ve haklı bir gururla okuyucusuna sunan Çalışma Ortamı; hem küresel kapitalizmin rekabet koşullarına, hem de disiplinin varlığını sorgulayıp, dönüştürme çabaları içerisinde olan çevrelere, bilimsel alanda bir meydan okuma niteliğindedir.

Notlar

⁽¹⁾ Birçok Üniversitede yeni yapılanmakta olan ÇEEİ bölümleri, başka disiplinlerde kadro sıkıntısı çeken akademisyenlerin de istahını kabartmaktadır. Bu akademisyenlerin, ÇEEİ'deki boş kadrolara yerleşirken, "aslında alan değişikliği kadro için değil, sosyal politika disiplinine ilgi duydukları için" yaptıklarını kanıtlamak için çalacaklem yazdıkları ders kitabı, makale vb. çalışmalar mutlaka görülmelidir! Bunların yeni bir örneğini görmeyi sağlayan İlker İnan Akçay'a teşekkür etmek isteriz.

⁽²⁾ Bu alanda yayın hayatına son vermiş olan dergiler arasında, Emek Araştırma Dergisi (Genel-İş -Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Dergisi (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı), İş Hukuku Uygulamaları Dergisi ve Çalışma ve İş Dergisi sayılabilir. Ancak, bu konuda sağlıklı bir kayıt sistemi olmadığı için gözden kaçırıldığımız dergilerin olması büyük bir olasılıktır.

⁽³⁾ İşçi sendikalarının kayda değer bazı bilimsel yayın faaliyetleri (örnek olarak Türk-İş ve Petrol-İş tarafından çıkarılan yıllıklar ve diğer kitaplar gösterilebilir) bulunmaktadır. Ancak, düzenli olarak çıkarılan bilimsel hakemli dergi olarak şu anda yalnızca Birleşik Metal-İş Sendikası'nın Çalışma ve Toplum dergisi bulunmaktadır.

Kaynaklar

ÇALIŞMA ORTAMI, "Çıkarken," Sayı: 1, Mart, 1992.
ÇALIŞMA ORTAMI, "Bizden Size," Sayı: 2, Mayıs, 1992.
KÖSE A. Haşim ve BAĞÇE Serdal, (2008), "Yoksulluk" Yazının Yoksulluğu: Toplumsal Sınıflarla Düşünmek, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi GETA Tartışma Metinleri, No: 107.

MAKAL Ahmet, (2008), "Çeyrek Yüzyılın İçinden Kendimize Bakmak: Kuruluşlarının 25. Yılında Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Üzerine Bir Değerlendirme," Çalışma İlişkileri Kongresi, Türk-İş - Kocaeli Üniversitesi, (25-27 Mayıs 2007, İzmit), Türk-İş Yayını, Ankara, s. 19-41.

ÖZÜGÜRLÜ, Metin (2003), "Sosyal Politikanın Dönüşümü ya da Sıfatın Suretten Kopuşu", Mülkiye, Sosyal Politika Özel Sayısı (Cilt: XXVII, Sayı: 239) (Ankara): 59-74.

YILDIRIM Engin, (2008), "Bizim Alanın Serencamı," Çalışma İlişkileri Kongresi, Türk-İş - Kocaeli Üniversitesi, (25-27 Mayıs 2007, İzmit), Türk-İş Yayını, Ankara, s. 42-66.

Sürelî Yayıncılıkta 100 Sayısının Önemi

Gülbiye Yenimahalleli YAŞAR*, Umur AŞKIN**

İnsanlar “simge”lere ve bazı “sayı”lara özel önem verirler. “100” sayısı da işte böyle büyüklü ve sevilen sayılardandır. Çünkü yeni bir başlangıcı tanımlar (örneğin yüz yıl). Tam başarıyı gösterir (örneğin % 100). Ya da “yüz” Türkçe’de bir çok olumlu anlam yüklenmiş sözcükten biridir. Sürelî yayıncılıkta ise 100 sayı, nicelik olarak azımsanamayacak bir rakamdır ve uzun soluklu bir emeği de içinde barındırır.

Çalışma Ortamı dergisinde, başta işçi sağlığı ve iş güvenliği alanı olmak üzere çocuk ve kadın emeği, çalışma yaşamı ve endüstri ilişkileri gibi sosyal politika konuları, sosyal hekimlik alanı, sosyal politika ve sosyal hekimlikten bağımsız düşünölemeyecek çevre, toplum ve yaşam üzerine çalışmalar yayınlamaktadır. Dergi ayrıca, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı’nda gerçekleştirilen “düşünce ortamı” tartışmalarını ve “genç kız evi”, “çirakların tatil keyfi”, “çalışan çocuklar fotoğraf yarışması” gibi Vakıf etkinliklerini okurlara duyurmakta, başta “sağlıkçıların başöğretmeni” Nusret Fişek olmak üzere sosyal politika ve sosyal hekimlik alanının deyim yerindeyse kurucularını ve emektaşlarını anımsamakta, çeşitli kitap tanıtımlarına yer vermektedir.

Çalışma Ortamı Dergisi’nin 100. sayısına ulaşması bizi heyecanlandırıyor. Ama bu heyecan, yalnızca bir coşku ya da zafer sarhoşluğu değil. 101. sayıda ve sonrasında **neler** yapılacakları “düşünme” sorumluluğu; dergiyi bugüne kadar getirenlere karşı “sürdürme” sorumluluğu ve her şeyden önce en iyileri ve hep ilkleri yapmak yönünde “okura” karşı sorumluluğumuz bizi ayrıntılı değerlendirmeler yapmaya itiyor.

Geçmişin ayrıntılı değerlendirilmesinin yapılması önemlidir. Çünkü bize amaçlarımıza ne kadar ulaşabildiğimizi göstermesinin yanı sıra, eksiklerimizi görme ve öngörülerde bulunma şansı da tanır. Onun için bu yazımızda, Çalışma Ortamı dergisinin 100 sayısının konu yönünden dağılımını incelemek ve eksiklerine dikkat çekmek istiyoruz.

Çalışma Ortamı dergisinin Mart 1992 yılında yayınlanan 1.sayısı, hemen başlığının yanında hedeflediği konuları da duyurmuştur. Bunlar: İşçi sağlığı, iş güvenliği, ergonomi, iş hijyeni, çevre, verimlilik, iş hukuku, sosyal politikadır. Derginin Temmuz 2008’de yayınlanan 99. sayısına baktığımız zaman bu sayılan konulara bazı eklerin yapıldığı görölmektedir: Toplum örgütçülüğü, çocuk emeği, kadın, nüfus, sosyal hekimlik zaman

süreci içinde diğer konu başlıklarının içerisinde üretilerek derginin hedefi olarak belirtilmiştir. Dikkatle incelenirse, bu konuların da aslında ilk bildirilenlerin şemsiyesi altında yer almakta olduğunu görürüz. Sözgelimi, “çocuk emeği”, hem sosyal politikanın konusudur ve hem de Fişek Enstitüsü eylemlerinde bağı çok net olarak ortaya konulduğu gibi iş sağlığı güvenliğinin de konusudur.

Derginin içerik çözümlemesini yapma niyetiyle

TABLO
Çalışma Ortamı Dergisi’nin 99 Sayısındaki
Yazıların Konulara Göre Dağılımı

Çalışma Ortamı Dergisinin Hedef Konuları	2002 öncesi (1-59.sayı)	2002 sonrası (60-99.sayı)	TOPLAM
İşçi Sağlığı, İş Güvenliği, İş Hijyeni, Ergonomi	176	107	284
Çevre	10	1	11
Sosyal Politika, Toplum Örgütçülüğü	108	46	154
Çocuk Emeği	42	34	78
Kadın	30	5	35
Nüfus	-	10	10
Sosyal Hekimlik	78	6	84
Kalite ve Verimlilik	17	-	17
Toplum ve Yaşam	63	98	161
Vakıf Haberleri	31	58	89
Bilişim	9	10	19
Kitap ve Yazı Tanıtımı	-	13	13
Prof.Dr.Nusret H.Fişek’i anımsamak	36	7	42

yürüttüğümüz çalışmamız sırasında, tek tek yazıları inceledik ve konu başlıklarına göre ayrıştırmaya çalıştık. Konu dağılımlarını iki bölümde incelemeyi uygun bulduk: 1-59 ve 60-99 sayılar... Bunu tarih ölçütüne vurursak, 2002 öncesi ve sonrası olarak da söyleyebiliriz. Konu başlıklarını ise derginin hedef alanları olarak sınırladık.

Görüldüğü gibi, en çok işlenen konu “işçi sağlığı,

* Öğr. Grv., Ankara Üniv. Sağlık Eğitimi Fakültesi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi
** Arş. Gör., Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü

iş güvenliği ve iş hijyeni”dir. Bu konu, derginin 1.sayısında sunulan çıkış bildirisiyle ve Fişek Enstitüsü uygulamalarının ağırlık dağılımıyla da uyumludur.

Bunu sosyal politika izlemektedir. Neredeyse dergide işlenen tüm konular sosyal politikanın şemsiyesi altında görülebilir. Bunun için ayırıştırma yapılırken, oldukça zorlandık. Sözelimi sosyal hekimlik politikaları her ne kadar üçüncü sırada görülüyorsa da, bu alanı, sosyal politika “mozayığı”nın ana parçalarından biri olarak görmek gerekir. Ancak 2002 öncesi-sonrası karşılaştırılmasında, sosyal hekimlik alanındaki yazılarda sert bir düşüş dikkati çekmektedir. Bunun ana nedeni, iktidarların özellikle 1992 sonrası sağlık alanında başlattığı saldırıya Dergi çevresince ve kamuoyunca verilen güçlü yanıtlara karşın, hala iktidarın “temcit” pilavı gibi aynı yanlışları gündeme getirmesi ve Dergi çevresinin “aynı sözleri tekrarlamak istememesi” ile açıklanabilir. Bununla birlikte, bu alanda, yeni yayın döneminde Çalışma Ortamı dergisinin sosyal hekimlik politikası alanındaki çalışmalara daha çok yer vermesi ve okurlarını tekrar tekrar aydınlatması yerinde olacaktır.

Dördüncü sırada “çocuk emeği” yer almaktadır. Çalışma yaşamının emekçileri arasında en riskli grup olan çocuklara Fişek Enstitüsü, özel bir önem vermektedir. Ülkemizde çocuk emeğinin sona erdirilmesi için, bazıları ödüllü olmak üzere birçok projeye de imza atmıştır. Ayrıca çocuk çalıştırmanın yaygın olduğu küçük ve orta ölçekli işyerleri için ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin geliştirilmesine yönelik özgün model önerisi ve uygulamasıyla da öncülük yapmıştır. Bu saydıklarımızla ilgili Çalışma Ortamı dergisinde, haber ve yazılar bulunmaktadır. Ancak dergide çocuk emeği ile ilgili yazılanlar yalnızca “çocuk emeği” başlığı ile sınırlı değildir. Kadın başlığı altında görülen yazıların önemli bir bölümü “genç kız emeği” ve “genç kız evi” ile ilgilidir. Vakıf, genç kızlara yönelik çalışmaları “çocuk emeğinin sona erdirilmesi” mücadelesinin önemli bir parçası olarak algılamakta ve bu konuda ülkemizde öncü bir rol üstlenmiş bulunmaktadır. Ama bu konudaki yazıların artırılması gerekliliği de ortadadır. Bundan başka Vakıf Haberleri başlığı altında yer alan bir çok yazıda, çocuk emeği alanındaki eylemlere ve değerlendirmelere yer verilmektedir.

Günümüzde, sosyal politikayı “insan kaynakları” alanına dönmeye zorlayan, bu doğrultuda işçi sağlığı ve iş güvenliği alanını da işletmenin kalite sorunları arasına hapsedmeye çalışan paradigma değişikliği, bu sorunları yakın gelecekte çözecek gibi görünmemektedir. Çalışma Ortamı dergisi, 13. sayısında “Kalite” konusunu büyüteç altına almıştır. Bu konuda bir “okur semineri” yapılmış ve konu enine boyuna tartışılmıştır. İş sağlığı güvenliğinin ekonomik alandaki

Çalışma Ortamı Dergisi’den (Kadın İşçi Sorguluyor / Gökhan Çetin)

yansımalarından biri olan verimlilik konusuna da yine ilk sayılarda değinilmiştir. Daha sonra ve özellikle 2002’den sonra bu konuda hiçbir yazıya yer verilmemiştir. Bunu, Dergi çevresinin, yukarıda değindiğimizi “konuyu dar alana hapseden” paradigma değişikliğinden duyduğu tepki olarak yorumlanabilir. Fişek Enstitüsü 26 yıldır ve Çalışma Ortamı Dergisi yaklaşık 16 yıldır, güçlü küreselleşme akıntısına karşı kürek çekerek bu alanda politika önerilerinde de bulunmaktadır.

Çalışma Ortamı Dergisi’nin en çok yer verdiği alanlardan biri toplum ve yaşamdır. Çalışma yaşamından soyutlanamayacak olan toplum ve yaşama ilişkin çalışmalar, yaklaşık 161 yazı ve neredeyse her sayıda 1-2 yazıyla azımsanmayacak bir yer tutmaktadır. Toplum ve yaşam koşulları ile ilgili çalışmaların bu denli geniş bir yer kaplaması, bir yandan Dergi’nin okur sayısını arttırmakta diğer yandan okurları çeşitlendirmektedir. Aynı zamanda, toplum ve yaşama ilişkin gözlem ve değerlendirmeler, sosyal politika alanındaki karar vericilerin önüne “insanı ve dünyasını” koymaktadır.

Çevre konusu, “insan”ın yaşayabilmesi için gereksinme duyduğu temiz hava, temiz sudan başlayarak ele alınabilecek çok geniş bir konudur. Aynı zamanda iş sağlığı güvenliğinin temel ilgi alanlarından biridir. Ancak, görülen odur ki, Çalışma Ortamı dergisinde bugüne değin hak ettiği yeri alamamış ve bu konudaki yazılar bir elin parmaklarını aşmamıştır. Önümüzdeki dönemde, “çevre”yi derginin ilgi alanının içine sokmak gereklidir.

Dergi, başından beri bilimsel çevrelerin ilgi ve katkısını görmüştür. sayısından başlayarak “Bilimsel Danışma Kurulu” oluşturmuş; 71. sayısından başlayarak “Hakemli” dergiye dönüşmüştür. Bu özelliğiyle, akademisyenlerin de çalışmalarını sundukları platformlardan biri olmuştur. Özellikle, Dergi çalışmalarına koşut olarak geliştirilmiş olan düşünce ortamı uygulamasının ulaştığı son aşama, bir sempozyum olarak da ifade edilen “Şiddete Karşı Düşünce Ortamı” olmuştur. Bu açıdan bakıldığında Dergi, Fişek Enstitüsü’ne akademik kimliğini veren önemli araçlardan biri konumundadır.

Bir sivil toplum örgütü olan Fişek Enstitüsü’nün, hem alanı ve hem de kendi eylemlerini tanıtan, geniş kitlelere ücretsiz ulaştırılan Çalışma Ortamı Dergisi, 100 sayısıyla, iş sağlığı güvenliği ve sosyal politika alanının en uzun soluklu birkaç dergisinden biridir.

Çalışma Ortamı Dergisi’nin 5. sayısından özgün bir grafik (Başak Çetin)

Kendini Geliştirme ve İfade Etme Ortamı

(Mustafa Taşyürek* ile Söyleşi)

SORU : "Sn.Mustafa Taşyürek, Fişek Enstitüsü Kurucuları ile dostluğunuz çok eskilere dayanıyor. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Müfettişi olarak canla başla çalışılan ve çalışma yaşamında çok şeylerin değiştirilebileceğine inanılan bir dönemdi o. Aynı heyecan sizde daha sonra da sürdü: Özel kesimde büyük fabrikalarda iş güvenliği uzmanlığı ile birikimlerinizi hem değerlendirme ve hem de geliştirme olanakları buldunuz. Daha sonra yolunuz Fişek Enstitüsü ve Çalışma Ortamı ile buluştu. Bize bu buluşma ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

YANIT : Çalışma yaşamıma Çalışma Bakanlığında memur olarak başlamıştım. Ankara Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi Kimya Mühendisliği bölümünden mezun olduktan sonra da, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Enstitüsü (İSGÜM)'ün "İş Hijyeni" laboratuvarlarında "Kimya Mühendisi" kadrosunda çalışmaya başladım. Bu laboratuvarları, burada bulunan cihazları, işyerinden İş Güvenliği Müfettişlerinin denetim sırasında aldığı boya, tiner, ve çözücü numunelerinin analizlerini, çalışma ortam havası numunelerinin analizlerini, bu ortamlarda çalışan işçilerden alınan biyolojik sıvıların analizlerini ve bunlar arasındaki karşılıklı ilişkiler, etkileşimler, gürültü, aydınlatma, termal konfor (bağıl nem, sıcaklık, hava akım hızları, radyant enerji vb.) ölçümlerini, bunların değerlendirilmesini, fotoğraflanması, hatta çekilen fotoğrafların filmlerinin banyo edilmesini, kartlara basılmasını, bülten çıkartılmasını, işçilere, işverenlere, resmi kurumlara işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili seminerler verilmesini vb. çok ama çok sevmişim. Bu çalışma ortamını sevmeme katkıda bulunanlar ise; bilgi ve deneyiminden çok çok yararlandığım şefimiz Dr.Kim. Turgut Artun, Kim.Yük. Müh. Alev Çakın, Kim.Yük. Müh. Müzeyyen (Kılınç) Asma, Fizik Yük. Müh. Mahmut Çandır ve İşçi Sağlığı bölümünün şefi Dr.Şule İlicak gibi büyüklerim (bu arkadaşlar aynı zamanda İş Güvenliği Müfettişi idiler) , üstadlarım ve müdürümüz Prof.Dr.İsmail Topuzoğlu idi.

İSGÜM'e mühendis olarak başladıktan kısa süre sonra yapılan İş (Güvenliği) Müfettiş Yardımcılığı sınavını kazanınca, aynı yerde görevime devam ettim. Daha sonra (iki defa) yapılan yeterlilik sınavlarını kazanarak İş (Güvenliği) Müfettişi unvan ve kadrosu ile İSGÜM iş hijyeni bölümündeki severek yaptığım çalışmalara devam ettim.

Çalışma konumuz ülkemizde işçi, işveren hatta akademik düzeyde çok az bilinen, doğru dürüst araştırmalar yapılmamış, bilimsel veriler oluşturulmamış konular idi. Bu durumda 70'li yılların gençliği olarak bir misyonumuz, topluma, çalışma hayatına bir borcumuzun olduğunu düşünüyordum. Görevimi de iyi yapmalıydım. Bu nedenle

Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde (akşam bölümünde) İşletme Yönetimi, daha sonra Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde İş Sağlığı (Bilim) Uzmanlığı çalışmalarını tamamladım.

"Gaz kromatografileri, spektrofotometreler, atomik absorpsiyon spektrofotometresi, alev fotometreleri, poligraf cihazı, gaz dedektörleri, gürültü, aydınlatma, termal konfor vb. ölçüm cihazları, işçi sendikaları, işveren kuruluşları, işyerleri, adli kuruluşlar, sosyal sigortalar, eğitim kurumları vb. hazır olun. Artık rakamlarla, ölçüm sonuçlarıyla, bilimsel verilerle hazırlanacak "İş (Güvenliği) Müfettişleri, çalışma ortamı değerlendirme raporları geliyor" diye düşünüyordum.

Birçok yurtsever gibi biz de 12 Eylül'ün sonuçlarından nasibimizi aldık. İşyerlerinde kulağımızın duyduğu ses, burnumuzun aldığı koku, gözümüzün gördüğü Burton çizgisi ya da işçilerin iki dudağı arasından görülen kazma dişler gibi kanıtlarla yetinerek bilimsel raporlar yazmamız beklenmeye başladı. 1984 sonu - 85 başında ise, İSGÜM Müdürü, "Siz müfettişsiniz. Sizin yeriniz İş Müfettişleri Grup Başkanlıkları." diyerek İSGÜM'de çalışan tüm İş (Güvenliği) Müfettişlerini laboratuvarlardan çıkardı. Koltuğumuzun altında birer dosya, işyerlerinde 5 duyu ile çalışma ortam kontrollerini yapıp raporlar yazan duruma düşmüştüm.

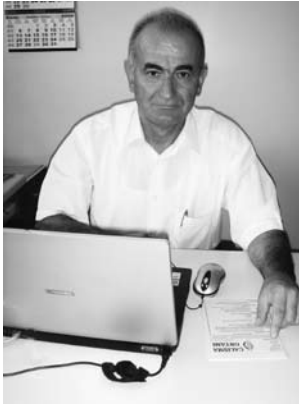
İdeallerimi gerçekleştiremeyeceğim, kendime biçtiğim misyonu yerine getiremeyeceğim duygusuna kapıldım. İzmit'te büyük bir özel sektör fabrikasına; daha önce müfettişlikten ayrılarak giden bir arkadaşımın ısrarlı isteği üzerine "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Uzmanı" olarak çalışmaya başladım. Artık bu fabrikada misyonumu sürdürüyordum. Endüstriyel tekstil ürünleri üreten bu fabrikadaki iş sağlığı ve güvenliği birimimizi Türkiye'de örnek olabilecek bir kurum ve kadroya getirdik.

Acaba topluma olan borcumuzu ödeyebildik mi?

Yanılmıyorsam 1987 sonu ya da 88'in başları idi. Sn. Gürhan Fişek; Türk Tabipleri Birliği'nce İşyeri Hekimliği Kurslarını başlatılacağını, bu kurslarda da "İş Hijyeni ve Kimyasal Etmenler" konusunu, saha ve laboratuvar deneyimi olan bir kişi olarak benim anlatmamı uygun bulduğunuz, katkımı beklediğini söylemişti. Özellikle hafta sonları hiç aksatmadan bugüne kadar yapılan ve sanırım 30 bin'den fazla hekimin katıldığı tüm işyeri hekimliği kurslarına bir eğitici olarak katıldım ve bana verilen konuyu büyük bir hoşnutluk ve beğeni ile anlatmaya çalıştım.

Fişek Enstitüsü'nde 90'lı yılların başında hemen hemen her ay, Ankara'da, ana gündem maddesi "iş sağlığı ve güvenliği"nin konularından biri olan toplantılar, söyleşiler, beyin fırtınaları düzenliyordu. Bunlara da aksatmadan katılıyordum.

Buralarda gerek devlette edindiğim bilgiler, gerekse işyeri uygulamalarından edindiğim deneyimleri arkadaşlarımızla paylaşma olanağı buluyordum. Bundan da büyük bir

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

Mustafa Taşyürek, bir küçük işyerinde iş güvenliği incelemesinde

Mustafa Taşyürek, çıraklara Fişek/Sergievi'nde iş güvenliği dersi anlatırken

haz alıyor, ayrıca oluşan **aidiyet duygum bana mutluluk veriyordu.**

Sadece işyerinde yaptıklarım, işyerinde başardıklarım sanki yeterli gelmiyordu. Birikimlerimi paylaşmalıydım. Buna Fişek Enstitüsü'nün çabalarına, uğraşlarına, misyonuna, vizyonuna karşı bende oluşan takdir ve hayranlık duyguları da ekleniyordu.

"Fişek Enstitüsü'nün çabalarına (**asıl işini aksatmadan –işinden arta kalan sürelerde**) katkı olabilir mi? Bilgi ve deneyimlerini daha geniş, belki işçi sayısı açısından daha küçük, **gerçekten ihtiyacı olan kesimlere** duyurmada birliktelik ,dayanışma olabilir mi?" önerinize verdiğim yanıt 1990'ların başında "**neden olmasın**" idi ve kesintisiz bu güne geldik.

SORU : Fişek Enstitüsü'ndeki ilk çalışmanız 1994 yılında "Çocuk Çalıştıran Küçük İşyerlerinde İş Güvenliği Sergievi" çalışmasıydı. Çalışma Ortamı dergisindeki ilk yazınızın da "Formaldehit Bir Kanserojen mi?" başlığıyla Eylül Ekim 1994'te (Sayı: 16) yayınlandığını görüyoruz. Bunları birer kilometre taşı olarak görürsek, aradan 14 yıl geçtikten sonra alınan yol konusunda neler söyleyeceksiniz?

YANIT : 1990'lı yıllarda özellikle çocuk çalıştıran ya da çalıştırabilecek küçük işyerlerinde Fişek Enstitüsü adına Çalışma Ortam Koşullarını araştırırken, işyerlerindeki en büyük eksikliklerden biri de gerekli Kişisel Koruyucu Donanımların (KKD) çalışanlara verilmemesi ve gereksinim duyulan ortamlarda bunların kullanılmamasıydı. Kişisel koruyucu donanımların kullanılmamasının nedeni olarak da "**sadece işverenlerin maddi yükten kaçınmak için vermiyor**" olmaları değildi. Örneğin toza karşı tülbent bağlama, gürültüye karşı pamuk tıkama'nın dışında uygun, onaylı koruyucuları olduğunu, hatta el – parmak kesilmelerine karşı kesilmeye dirençli eldivenlerin vb. varlığı, çeşitliliğinin gerek işveren, gerekse işçiler tarafından bilinmediğini, bilinmediği için de **ek bir önlem olarak** uygun kişisel koruyucu donanımların talep edilmediğini saptamıştık.

Görülen bu eksikliği gidermek için, Fişek Enstitüsü içerisinde ILO/IPEC tarafından desteklenen bir projenin yürütücülüğünü üstlendim. Hiçbir **ticari bir kaygı gütmeden**, piyasada bulunabilen baretten, iş güvenliği ayakkabısına kadar, her türlü kişisel koruyucu donanımları seçenekleri ile birlikte işçi-işverenlerin görüşüne sunmayı hedeflemiştik. Fişek Enstitüsü'nün gerek İstanbul Yenibosna Doğu Sanayi Sitesinde gerekse Ankara Ostim'deki "ortak iş sağlığı güvenliği birimlerinde", bir de "**iş güvenliği sergi evi**"

kurduk. Buralara gelen gerek işverenler, işyeri yöneticileri gerekse işe giriş, periyodik muayene veya günlük işleri için uğrayan işçilerin uygun KKD'leri görmesini sağladık. Sergi evinde düzenlediğimiz iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde KKD'lerin seçimi, uygulamalı olarak kullanılmasının gösterilmesi vb. konularını da anlattık. Hatta belli oranda taleplerini de karşıladık. Buradan elde edilen gelirle sergievinin geliştirilmesini amaçlıyorduk.

Ülkedeki ticaretin ve sanayinin gelişmesi, AB uyum sürecinde mevzuatın yenilenmesi ve AB ile gümrük birliğine girilmesi, KKD temin eden, bunları satış reyonlarında sergileyen büyük ticarethanelerin çoğalmasıyla sergievinin kendini geliştirme olanakları kısıtlandı. Artık KKD'ler sağlık-güvenliğe ulaşmak için bir araç olmaktan çok, birileri için gelir kapısı olmaya başlamıştı. Bu rekabet ortamında Öte yandan, istenen sayı ve kalitede KKD'lerin temin edilmesi kolaylaştı. Sergievi de, işlevlerini gereksinimlerle sınırladı. Ankara'da Sincan ve İvedik Organize Sanayi Bölgelerindeki (OSB) Fişek Enstitüsü İş Sağlığı ve Güvenliği Birimlerinde, KKD sergileri ve eğitimler devam etmektedir.

Bu gün 1990'lardan farklı olan, çoğu kez , işyerlerinde çalıştıran ve çalışanlarca KKD'ler tanınıyor, biliniyor hatta sağlanıyor. Ancak bunlara gerek duyulduğu zamanda uygun biçimde **kullanılmasındaki eksiklik (eğitim eksikliği!) veya başarısızlık devam ediyor. "Bana bir şey olmaz ! "anlayışı** yıkılabilmiş değil diye düşünüyorum.

Çalışma Ortamı'ndaki yazılarıma gelince. Sözümlü ettiğiniz sayıda iki yazım birden yayınlanmıştı. İlk yazım bu sayının 14 ve 15. sayfalarında yer bulan "**Çocuk Çalıştıran Küçük İşyerlerinde Çalışma Ortamı**" başlıklı olanı idi. Bugüne kadar da özellikle iyi işyeri uygulamalarından yararlanarak , buralardaki birikim ve deneyimi, yenilikleri, gereksinim duyabileceğine inandığımız daha çok küçük ve orta ölçekli işyeri çalışanlarına aktarmayı hedefledik. Yazılarım, seçtiğim iş sağlığı ve güvenliği konuları, özellikle internet ortamında ilkleri oluşturmaktadır. 14. yılın sonunda geriye dönüp baktığımda ödevlerimi iyi yapmaya çalıştığımı söyleyebilirim.

SORU : Çalışma Ortamı dergisinin Eylül Ekim 1995'te (Sayı: 22) yayınlanan bir alan araştırmanız var: "Çocuk Çalıştıran Küçük İşyerlerinde Çalışma Koşulları Üzerine Bir Araştırma". Bu araştırma sırasında Ankara'da 126 küçük işyerini gezmiş, bulgularınızı büyük işyerlerindeki bulgularla da karşılaştırmıştınız.

O günden bugüne aynı bölgede değişik çalışmalar yaptınız. Sizce küçük işyerlerindeki çalışma koşulla-

rında bu süre içinde ne gibi değişiklikler oldu?

YANIT : Ankara'da araştırma yaptığımız işyerlerinin çoğunluğu OSTİM Sanayi Sitesi ve Ata Sanayi Sitesi gibi yerlerde bulunuyordu. Bunlardan bir kısmı daha da büyüdü, hatta Sincan OSB'gibi yerle taşındı; bir kısmı kurumsallaştı; ISO 9001 ve ISO 14001 Kalite ve Çevre Yönetim Sistemleri Belgesi", hatta bir kısmı da OHSAS 18001 "İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Belgesi" aldı. Çalışma ortamı ve koşullarında, çok büyük değişimler oldu. Bu süre içerisinde tülbent bağlayarak zehirli toz ve dumanlardan korunulduğu sanılan uygulamalardan uzaklaşıldı. Yetkili kuruluşlarca onaylanmış CE, FFP2 gibi işaretleri taşıyan maskelerin kullanıldığı, teknik önlemlerin alınmaya çalışıldığı çalışma ortamlarına geçildi. Sanırım ilköğretimin 8 yıla çıkartılmasının da etkisiyle çocuk iş gücü çalıştırılmasında önemli oranda azalma oldu. Ancak özellikle az kişinin çalıştığı küçük işyerlerinde Kişisel Koruyucu Donanımın verilmesi ve kullanılmasında artış olmasına karşın; koruyucusu olmayan taşıma tezgahı, ayaklı matkap tezgahı, el kesme ve taşıma aletleri, koruyucusuz tornalar, testereler kullanılmaya devam edilmekte, yeni alınan makine ve tezgahların da koruyucuları (beklide eski alışkanlıkla) iptal edilmektedir. Burada Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş müfettişlerinin denetimleri çok önemli olmaktadır. Ancak ne yazık ki, iş teftişi, tüm işyerlerine düzenli olarak ulaşamamaktadır. Eğer uzun süre denetim yapılmıyorsa, bu küçük işyerlerinde, iş sağlığı ve güvenliği açısından her türlü **müsbetin** bizi beklediğini söyleyebiliriz.

SORU : Çalışma Ortamı'nda yazısı en çok yayınlanan iki yazardan birisiniz.

Yazılarınızın gelişimine baktığınız zaman nasıl bir çizgi izlediğini düşünüyorsunuz? Ya da soruyu şöyle de sorabiliriz: İlk yazınız ile son yazınızı yanyana koyduğunuzda, ne gibi farklılıklar görüyorsunuz?

YANIT : Önce "Çalışma Ortamı"nın boyutları değişti (~14 x 20 cm 'den , yanılmıyorsa ~ 21 x 28 cm' ye çıktı), kalitesi arttı, resimleri kullanabilir olduk. Dolayısıyla görsel öğelerden çok daha fazla yararlanmaya başladık.

İlk yazılarımız seçilen konu ile ilgili makale diyebileceğimiz türde yazılır iken, daha sonraları işyerinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kılavuz olarak görev yapacak yazılar üretmeye başladık. Bu kılavuzlar, gerek **yasal** (Ör.acil durum planlarının hazırlanması, risk değerlendirmesinin yapılması, patlamadan korunma dokümanının hazırlanması vb.), gerekse OHSAS 18001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin işyerinde uygulanması aşamasında gerekli olabilecek olan (Ör. **Kapalı ortamda çalışma , yüksekte çalışma, kaynak ve ateşli işler, iş ekipmanları ile çalışma vb.**) dokümanların hazırlanmasına katkıda bulunabilecek, işyeri çalışanlarına yol gösterebilecek **başvuru kaynakları** şeklinde ve kapsamlıydı.

SORU : Çalışma Ortamı dergisinin arka iç kapağında ilgiyle izlenen bir dizi bulmacanız var: "İki dakika düşün - Tehlikeyi tanıyalım". Bu bulmacaları hazırlarken aklınızdan neler geçiyor ? Neden insanları duyarlılaştırmak için böyle bir yöntem seçiyorsunuz?

YANIT : İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimlerinde, eğitimin bir aşamasında sözel olarak sorduğumuz sorulardan biri de : "Sizi iş yerinde en iyi kim korur ? " sorusudur; "İşveren mi? İş güvenliği uzman mı ? İşyeri hekimi mi? Usta/ustabaşı mı? Sizi en iyi koruyacak olan yoksa bizzat siz misiniz ?....." Kısa bir düşünme sürecinden sonra da eğitime katılanların verdiği yanıt "evet beni en iyi yine kendim

Mustafa Taşyürek, bir küçük işyerinde çıraklarla birlikte

korurum" olmaktadır. Bize 30 yıllık deneyim **tüm iş kazalarının önlenebileceğine** yürekten inandırmıştır. Bunun kolay bir şey olmadığını bile bile. Ancak tüm çalışanların, her düzeyde yöneticilerin aktif katılımı ile bu hedef (sıfır iş kazası) gerçekleştirilebilmektedir. En niteliksizinden, en deneyimsizine çalışanların katılımını sağlayabilmek için de, kişilerin yaptığı veya yapacağı işin olası risklerini önceden hesaplaması ve bu riskleri en aza, diğer bir ifade ile katlanabilir düzeye düşürmesi gerekir ki kazaları önleyebilelim. Yani bir işe başlamadan önce " olursa ne olur ?" sorusunu çalışanın kendi kendine sorması, en kötü olasılıklara göre de bunu yanıtlaması gerekmektedir.

Diğer taraftan, bilindiği gibi 2003 yılında yenilenen yeni iş kanunu ve buna göre çıkartılan yönetmeliklerde , iş sağlığı ve güvenliği açısından alınacak önlemler için gerek işverene gerekse çalışanlara şu söylenmekte ya da istenmekte; "**İşyerinde** (tüm çalışanların aktif katılımı ile) **riskler belirlenecek ve bunların önlemleri alınacaktır**" denmektedir. Bu bağlamda baktığımızda, *-yukarıda anlatılanları gerçekleştirmek için-*, hazırlanan "iki dakika düşün" serisi, okurlarla birlikte, uzman desteğiyle bir beyin fırtınası yapmayı, bir örnek üzerinde risk değerlendirmesini – iş güvenliği analizi yapılmasını amaçlamıştır.

Burada bu yöntemin buluşunun, ya da yararlandığımız kaynakların, bizden daha önce sanayileşen, geçtiğimiz yolları bizden çok daha önce geçen Japonlar'a ait olduğunu söylemezsek, haksızlık olur. Betimlediğimiz şekillerimizi kendi üslubuna göre çizerek ve renklendirerek çok önemli katkıları olan meslektaşım iş güvenliği ressamı Sn.Feridun Yüksel ile uzun yıllar aynı grup şirketlerinde dayanışma içerisinde çalıştığım İş Güvenliği Uzmanı Dilşen Lostar'a tekrar teşekkür ederim.

SORU : Fişek Enstitüsü'nün ve Çalışma Ortamı dergisinin, Türkiye'deki iş sağlığı güvenliği çalışmalarında nasıl bir etkisi olduğunu ve kurum-kuruluşlar arasında nasıl bir yere oturtulması gerektiğini düşünüyorsunuz?

YANIT : Her çalışanın Prof.Dr.Üstün Dökmen'in belirttiği gibi iki temel amacının olduğuna, ya da olması gerektiğinde inanıyorum. Birincisi **yarına kalmak**, ikincisi **daha iyi yaşamak**. Çalışanlar iş kazası veya meslek hastalığı sonucunu ölmesin, sakat kalmasın veya acı çekmesin. Kısacası işyeri koşullarından dolayı yaşam kalitesi bozulmasın.

Çalışma Ortamı dergileri incelendiğinde, iş sağlığı ve güvenliğinin tıbbi, teknik ve yasal boyutuna sosyal boyutun da eklendiğini görüyoruz. Sadece çalışanların sekiz saatini geçirdiği işyeri koşullarının değil, bu koşulla-

Mustafa Taşyürek, Çalışma Ortamı Dergisi'nin düzenlediği bir okur seminerinde katkıda bulunurken

rı dolaylı olarak etkileyen 16 saatlerini geçirdikleri sosyal çevredeki koşullarında gündeme alındığı, irdelendiğini görüyoruz. Kanımca burada, iş sağlığı ve iş güvenliğine hep çok boyutlu ele alınmıştır.

Ülkemizde 1930'lu yıllardan günümüze, 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde işyeri hekimi ve hemşire/sağlık memuru çalıştırma zorunluluğu vardı. Büyük işyerleri, çok uluslu şirketler de genellikle bu kurallara uyuyorlardı. Ancak "iş sağlığı ve güvenliği"nin "iş güvenliği" ayağı eksik – aksak kalabiliyordu. Çok büyük diyebileceğimiz fabrikalarda bile örneğin "iş güvenliği uzmanı" yoktu. 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde ise ne işyeri hekimi, ne işyeri sağlık birimi (reviri), ne de iş güvenliği uzmanı vardı. Buralardaki işçilerin iş sağlığı ve güvenliği gereksinimleri nasıl karşılanabilir? Buralardaki iş kazaları ve meslek hastalıkları nasıl önlenabilir?

İşte bu soruların yanıtlarının arandığı ve somut çözüm önerilerinin sunulduğu (belki Türkiye'de ilk) ortam "Çalışma Ortamı Dergisi"; bu fikirlerin uygulamaya konulduğu ve uygulamanın başarılarının ispat edildiği yer de, Fişek Enstitüsü "Ortak İş Sağlığı ve Güvenliği Birimleri" olmuştur.

Bu öneri ve uygulamaların da katkısı ile günümüzde,

İş Kanunu'nda artık "işyeri sağlık ve güvenlik birimi"nden, iş güvenliği uzmanından, işyeri ortak sağlık biriminden söz edilmektedir. Hemen hemen her ilde veya organize sanayi bölgesinde Fişek Enstitüsü Ortak İş Sağlığı ve Güvenliği Birimi'nin bir kopyasını ya da benzerinin yapılmaya çalışıldığını görüyoruz.

Devletin mevzuat hazırlama ve değişikliklerinde de Fişek Enstitüsü'nün görüş ve deneyimlerinden yararlandığını anlıyoruz.

SORU : Fişek Enstitüsü'nün ve Çalışma Ortamı dergisinin bundan sonraki dönemlerinde çalışmalarını ne yönden geliştirmesi ve derinleştirmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?

YANIT :

-Pendik'te Fişek Enstitüsü'nün kurulmasına yardımcı olduğu birim, Gebze, Çayırova hata İzmit'i de kapsayacak, İstanbul'un Anadolu yakasına, Ankara'dakiler gibi hizmet verebilecek duruma getirebilir.

-Organize Sanayi Bölgelerinde yeni Ortak İş Sağlığı ve Güvenliği Birimleri oluşturulabilir.

-Büyük İşyerlerine doğrudan iş sağlığı ve güvenliği hizmeti verilebilir: Gün içerisinde, alt işveren hizmeti olarak, işverence sağlanan uygun ortamda, belli sürelerle (Ör. üç saat) işyeri hekimi, işyeri hemşiresi, iş güvenliği görevlileri işyeri gidebilir. Bu ekip bir günde 2, 3 veya 4 iş yerine yerinde hizmet götürebilir.

-Ortam ölçümü (gürültü, vibrasyon, aydınlatma, termal konfor, gaz, toz) olanakları genişletilip, yetkili kuruluşlarca onaylı laboratuvar haline getirilebilir.

-Çalışma Ortamı dergisi (mevzuat uygunsa) reklam alan, profesyonel bir ekip tarafından hazırlanıp dağıtımı yapılabilir.

-Yazar kadrosuna, yayın ilkelerine ayak uydurabilecek yeni üyeler bulunabilir.

Sn.Mustafa Taşyürek, hem böyle bir söyleşide görüşlerinizi bizlerle paylaştığınız ve hem de Fişek Enstitüsü/Çalışma Ortamı çalışmalarına bunca yıl büyük bir özveri ve emekle katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

Mustafa Taşyürek : Sürekli gelişme, kendimi yenileme ve ifade etme fırsatı ve ortamı yarattığı için be de Fişek Enstitüsü ve Çalışma Ortamına, **yöneticilerine ve çalışma arkadaşlarımıza** teşekkür ederim.

Mustafa Taşyürek, Çalışma Ortamı Dergisi'nin düzenlediği bir okur seminerinde Çalışma Ortamı yazarlarından Gürbüz Yılmaz ve Haluk Orhun ile (Varlık Evi'nde)

Mustafa Taşyürek, Çalışma Ortamı Dergisi'nin düzenlediği bir düşünce atölyesinde Bülent Ilgaz ve Bahattin Akşit ile (Prof.Dr. Nusret H.Fişek Bilim ve Sanat Ortamı'nda)

Sözcük Savurganı Olmamak

(Erdoğan Bozbay* ile Akasya Kansu**'nın Söyleşisi)

Sn. Erdoğan Bozbay, Çalışma Ortamı dergisinin emektar yazarlarından.. 1997 yılından beri dergiye kısa öyküler yazıyor. Yaşamın içinden, sıradan insanların hüznlerini, umutlarını, yaşama bakışlarını ve günlük yaşamlarını bu kısa öykülerin içine sığdırıyor. Kısaca, bu öykülerde toplum var. Kendisine toplumsal sorunları konu olarak seçmiş bir dergide, bu denli canlı insan görünümlerinin bulunması, tamamlayıcı bir rol üstleniyor. Bu anlamda, Erdoğan Bozbay, okurların vazgeçemediği köşe yazarlarından biri. Kendisiyle hem dergiye buluşma öyküsünü ve hem de Fişek Enstitüsü'nün Yönetim Kurulu üyesi olması dolayısıyla Fişek eylemlerine bakışı üzerine konuşuyoruz.

tin. Onun için de gelişmeler yavaş.

SORU : Çalışma Ortamı dergisini elinize aldığınızda ne hissediyorsunuz ve neler görüyorsunuz?

YANIT : Emek ve çabaları kutlanası bir avuç insanın, hiçbir çıkar beklentisi olmaksızın bilgi birikimini paylaşması, "umutsuzlara umut, kanatsızlara kanat, kimsesizlere kimse" olma çabası, insanı fazlasıyla heyecanlandırıyor ve duygulandırıyor.

SORU : Neden başka bir sivil toplum kuruluşu veya vakıf değil de Fişek?

YANIT : Her insanın yaşamında unutamayacağı dönüm noktaları vardır. Benim için de Fişek'le tanışmak işte öyle bir şeydir. Üniversiteyi bitireceğim yıl babamı kaybetmiştim. Normal bir ölüm değildi bu. İş kazasıydı. Yaşamımın unutulmaz dönüm noktalarından biridir o da. Benim için acı bir milattır. Zorlu yıllardan sonra ayakta kalmayı başarmış bir işçi çocuğu olarak, babama duyduğum minnet ve vefa

SORU : Fişek enstitüsü ile buluşmanız nasıl oldu?

YANIT : Yıl 1997. Aylardan haziran. Katıldığım bir toplantıda Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu üyesi Leyla Üstel aracılığıyla oldu tanışmam. O gün Fişek'le kesişen yollarımız önceleri gönüllü, daha sonraları yönetim kurulu üyeliği ve Çalışma Ortamı Dergisi'ne yazılarının yayımlanması bazında bugüne değin aralıksız sürüyor. Bu buluşmayı sağlayan ve ilk yazı önerisini getiren sevgili Leyla Üstel'e bir kez daha teşekkürlerimi belirtmeden geçemeyeceğim.

SORU : Çalışma ortamı dergisinin istikrarlı yazarlarından birisiniz . Dergi, 100. sayısını kutluyor. Başlangıçtan bu yana Enstitü'nün çalıştığı alanlarda ne gibi gelişmeler oldu?

YANIT : Yazı yazma konusunda istikrarlı olduğumu itiraf etmeliyim. Ama salt benden kaynaklanmıyor bu uzun soluklu yazım olayı. Üretkenliğimi Vakfın yönetim kurulu üyesi arkadaşlarımla ve aktif gönüllülerinin desteğine borçlu olduğum da bir gerçek.

Çalışma Ortamı dergisinin 100.sayısı ulaşması bile sanırım bu sorunun yanıtını içinde barındırıyor. Gönül isterdi ki, çalışmalarımızdan bu yana sıkça tanık olduğumuz çalışan çocuk öyküleri ve insanın yüreğini burkan çalışan çocuk fotoğrafları gide-rek azalsın. Her çocuk, çağın gereklerine uygun, kaliteli eğitim şansını yakalayabilsin. İşsizlik nedeniyle gençlerin büyük çoğunluğu gelecekle ilgili projelerini, dış ülkelere gitmek üzerine kurmasın. İşverenler, "işçi sağlığı iş güvenliği" konusunda daha duyarlı olsun.Ama yolumuz uzun ve çe-

Cihat Uysal, Erdoğan Bozbay, Harika Balkan, Erendiz Atasü, Oğuzhan Akova ve Mustafa Şerif Onaran Çalışma Ortamı Dergisi'nin düzenlediği düşünce atölyesinde.

borcunun ezikliğini bir türlü üzerimden atamadım. Şu ilginç kurgulamaya bakın ki oğlum da "Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri" bölümünü bitirdi. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği anabilim dalında master yaptı. Belki de Fişek çatısı altında ben babama, bilimsel çatı altında oğlum dedesine olan vefa borcunu ödüyor. Bu borcun ödeneceği daha uygun bir ortam düşünemiyorum.

SORU : Bir jeoloji mühendisi olarak dünyada ve Türkiye'de yer altında çalışan çocukların durumlarını nasıl görüyorsunuz?Yazılarınızın önsözünde Haldun Taner'den alıntı yapmışsınız Siz de Haldun Taner gibi hayatın acılarını komik bir yolla anlatmayı seven bir yazar mısınız?

* Jeomorfolog
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı
Yönetim Kurulu Üyesi

** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

YANIT : Öncelikle yerbilimci olduğumu belirtmeliyim. Jeomorfolog sözcüğünü, yerşekli bilim uzmanı olarak tanımlayabiliriz. İlgili alanım yeryüzünün şekillenmesi olduğu için madencilik, özellikle de yer altı maden işletmeciliği konusunda kesin bir şeyler söyleyemem. Ancak yurt dışından bazı çarpıcı fotoğraflarla, filmlerle, belgesellerle, yaşam öyküleriyle, hepimiz gibi bende çeşitli ortamlarda yüzleşiyorum. Ülkemizde birçok alanda çocuk işçiliğine sıkça rastlanması olağan görüntülerden. Ama "Yeraltı madencilikinde durum nedir?" Doğrusu bunu ben de merak ediyorum.

Haldun Taner sadece yazın insanı değildi bence. O, birçok açıdan kendisinden sonrakilere yeni ufuklar açmış ender bir cumhuriyet aydını, değerli bir düşündürdü. Onun, yıllar önce bir söyleşisinde değindiği, **"biz millet olarak çok konuşur, ama az şey anlatırız. Sözcük savurganı olmayalım"** uyarısı beynime kazınmıştır adeta. Dikkatinizi çektiyse eğer görmüşsünüzdür. Yazılarımın çoğu iki sayfayı bile bulmaz. Sözcükler yalın, tümceler olabildiğince kısadır. Okuyucu kesinlikle, **"Ne demek istemiş acaba, anlayamadım!"** sorusuna gerek duymamalı yazılarımı okurken.

Haldun Taner gibi hayatın acılarını komik bir yolla anlatabilmeyi çok isterdim. Belki onlarla daha kolay baş ederdim o zaman. Ara sıra bu yönüme baş vurmuyor değilim. Ne denli başarabildiğim sorusunun yanıtı ise okuyucunun düşünce dünyasından gün ışığına çıkacağı zamanı bekliyor.

SORU : Çalışma ortamı dergisinde yayımlanan öykülerinizden sonra okuyuculardan nasıl geri bildirimler aldınız? İnternet ortamında uzak ülkeden yazılarınızı okuyan okuyucu kitlesini nasıl buluyorsunuz?

YANIT : Şöyle bir söz vardır. **"Marifet iltifata tabidir."** Ne yazık ki insanlar ister dergilerde okusunlar ister internette, olumlu ya da olumsuz geri bildirimlere gerek görmüyorlar. Ancak yüz yüze geldiğinizde yada ortak bir tanıdık aracılığıyla düşüncelerini belirtiyorlar. Oysa, yazıyla uğraşan bir insan olarak daha da gelişebilmemin, sağlıklı eleştiri süzgeçlerinin çoğalmasına bağlı olduğuna inanmaktayım.

SORU : Okurlardan yanıt alamadığınıza göre sizi bir "maraton" koşucusu olarak tanımlayabiliriz. Ama koştuğunuz yolun zemini, sizi sarmalayan çevrenin sorunları bu "koşu"nuzu nasıl etkiliyor?

YANIT : Yeterince yanıt alamıyorum diyelim. Üretimlerimizi büyük ölçüde duygu ve duyarlılıklarımız belirliyor. İçinde bulunduğumuz ortamdan, yakın çevremizin yaşadığı sorunlardan birebir etkilenmemiz kaçınılmazdır. Örneğin, yaşama işçi çocuğu olarak merhaba değişim; babamı iş kazası sonucu yitiririm; oğlumun da bir süre yaşadığı işsizlik karşısındaki çaresizliğim; yakınlarımı yitirdiğim depresyon; mesleğim gereği yakından ilgilendiğim, su, toprak, hava kirliliği, yok olan canlı türleri gibi çevre sorunları yazma zeminimi oluşturan konulardan bir kaçısı.

SORU : Anı-anlatı-öykü bu üç methodu nasıl birleştirdiniz? Anıdan öyküye geçerken gerçekle imge arasındaki ince çizgiyi nasıl kuruyorsunuz?

YANIT : Yazmayı, geçmişte yaşananların tekrar altının çizilmesi, bazı gizli kahramanlarımın başka insanlar tarafından tanınması için onlara ödenen vefa borcu olarak algılıyorum. Belki de rahatlatmak için seçtiğim bir yöntem olarak da nitelendirebiliriz. Anı, anlatı, öykü üçlüsüne gelince. Zorunluluk sonrası başvurulmuş bir kavram arayışı diyebiliriz. Çünkü, yaşananların üzerinden zaman geçtikçe, anılarda belli kayıplar ya da bulanıklıklar oluşması kaçınılmaz. Bir de çocuklukta hatta yakın geçmişte

bıraktığımız ayak izlerinin bazıları, sanki hiç yaşanmamışçasına tümden silinmiş olabiliyor. İşte, anı denen yap boz oyununun eksik parçalarını tamamlarken, açmaza düştüğümde, öykünün yöntemlerine sığınveriyorum. Öyle bir an geliyor ki, gerçek nerede bitiyor, öykü nerede başlıyor ben bile kestiremiyorum.

Nedendir bilmem, bazı yaşanmışlıkları yazıya aktarıken kendimi anlatıcı gibi hissediyorum. Oysa olayın önemli oyuncularından biri yine benim, diğerleri de yakınlarım, dostlarım. Kendime, yaşadıklarım, zamanın ötesinden bakınca bazen yabancılaşıyor gibi oluyorum. O zaman da ben olayı yaşayan değil de başkalarının yaşadıklarını anlatan bir masalcıyım sanki.

SORU : Çalışan çocuklarına dünya ne kadar duyarlı?

YANIT : Doğrusu buna olumlu yanıt vermek zor. Gelişmemişlik, kişi başına düşen ulusal gelir bunda etken olabilir. Ama ekonomik açıdan gelişmiş ülke merkezli şirketlerin, ucuz işçilik maliyetleri için dünyanın birçok ülkesinde başvurduğu yöntemler ortada. Tabii çabalarımız, çalışan çocuk fotoğraflarında da vurguladığımız gibi, insanlık ayıbı bu görüntüler tümüyle ortadan kalkıncaya kadar sürecek.

SORU : Fişek Enstitüsü ve Çalışma Ortamı dergisi hangi yönde gelişme yapmalıdır? Bu konuda hayalleriniz var mı?

YANIT : Fişek Enstitüsü ile tanıştığım günden bu yana, yönetim kurulunun organize edeceği, çalışan çocukların, ailelerin, işverenlerin, gönüllülerin katılımıyla gerçekleştirecek, yılda en az bir kez KAYNAŞMA TOPLANTISI yapmasını hayal etmişimdir. Çalışma Ortamı dergisinde, çırak çocuk ya da geçmişin çırağı, şimdinin kalfa, usta veya işyeri sahibiyle yapılacak söyleşilerin yer alması uygun olur kanısındayım.

Sayın Erdoğan Bozbaş, hem yazılarınızda ve hem de bu söyleşinizde, bizle paylaşımlarınız için çok teşekkür ederiz.

Ben de son bir şey eklemek istiyorum. Bu gereksinme duyduğum bir açıklama: Üniversite yıllarında dört sene kadar Etimesgut Şeker Fabrikası öğrenci yurdunda kaldım. Birkaç yüz metre ilerimizde doktorluk vardı. Bazen otobüse onun önünden binerdik. Ceyhan Atif Kansu'nun çocuk doktoru olarak görev yaptığından haberim bile yoktu. Çok sonraları gerçeği öğrendiğimde öylesine üzüldüm ki. Onunla tanışma fırsatını kaçırdığım için uzun süre kendimi affedemedim. Yıllar sonra şans, bir kez daha yüzüme gülümsedi. Dedesi yerine torun Kansu'yu çıkardı karşıma. Geleceğe emin adımlarla yürüyen sevgili Akasya Kansu'yla söyleşi yapmak beni gerçekten çok heyecanlandırdı, mutlu etti, Kaf Dağı'nın ardındaki yıllara götürdü adeta. Bu duygulanımları yaşattığı için kendisine ne kadar teşekkür etsem azdır.

Hedefimiz Kendimizi ve Çevremizi Geliştirip En İyiye Ulaşmaktır

(Yasemin Günay Balcı* ile Söyleşi)

SORU: Sn. Yasemin Günay Balcı, Fişek Enstitüsü ve Çalışma Ortamı dergisi ile buluşmanız nasıl oldu?

YANIT: Önce, Prof. Dr. Nusret Fişek'i tanıdım. 1. Pratisyen Hekimlik Kongresinin düzenlenmesi aşamasında bize yol göstericilik yapmıştı (1990). Ben de kongre düzenleme komitesindeydim. Hoca ile aynı masayı paylaşmış olmak bile benim için heyecan verici idi. Bu kongrenin oturumlarında söz alıp konuştuğu sırada, Doç. Dr. Gürhan Fişek'i tanıdım. Pratisyen hekimlerin adli hekimlik sorumluluğu üzerine sunduğu sözlü bildiri hakkında söz alıp, hem beni destekleyen hem de bazı açılımlar ortaya atan konuşması beni çok etkilemişti. Bazı beceriler göstererek kendinden büyük çocukların oyununa dâhil olmaya çalışan yaramaz çocuklar gibiydim. Sonunda kendilerine yakın olmak istediğim kişilere yaklaşıyordum. Derken, 1991 yılında, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği" Yüksek Lisans Programına kaydoldum. Bu programdaki "Meslek Hastalıkları" ve "İşyeri Denetimi" derslerini Doç. Dr. Gürhan Fişek'in vereceğini öğrendiğimde de bir o kadar sevinmiştim. Keyifle ve ilgiyle dersleri takip ettim. Bu arada aramızda iyi bir öğretmen-öğrenci ilişkisi oluştu. Bu birbirine değer veren meslektaş ilişkisiyle karışık bir öğretmen-öğrenci ilişkisi idi. Öyle ya, programa dâhil olan arkadaşların hemen hepsi değişik mesleklerden ve çalışan kişilerdi. Gürhan Bey, çalışma hayatımızla birlikte bizlere önem verdi. Tüm çalışma birimlerinin, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile olan ilişkisini ve rolünü bize gösterdi. Bu konu herkesin ve her birimin katkısına açıktı. Dönem sonunda bir gün, sınıftaki arkadaşlarla hep birlikte çay içerken Gürhan hoca bize Çalışma Ortamı Dergisini gösterdi. O da heyecanlı idi. Çünkü daha 1. sayı idi. Beni heyecanlandıran ise Fişek Enstitüsü'nün yayını olması idi. Böyle bir Enstitü'nün var olduğunu bilmek, gelecek açısından güven vericiydi. Bir anda, bu Enstitü'nün bir okul olacağı, araştırma merkezi olacağı, alternatif meslek hastalıkları hastanesi, işçi sağlığı ve iş güvenliği destek merkezi olacağı gibi pek çok şeyi bir anda aklımdan geçirdim. İşte Fişek Enstitüsü ve Çalışma Ortamı Dergisi ile tanışmam böyle oldu.

SORU: Eylül-Ekim 1992'de yayınlanan Çalışma Ortamı dergisinde (Sayı: 4) ilk yazınız çıkmış. "Meslek Hastalıklarının Adli Tıp Yönünden Değerlendirilmesi" başlıklı bu yazınızdan sonra, sizin "mesleki gelişmeniz" ile "çalışma ortamının gelişmesi" arasında ne tür benzerlikler buluyorsunuz? Bu çalışmalardan siz nasıl etkilendiniz?

YANIT: O tarihlerde Adli Tıp Kurumunda çalışmaktaydım. Bir yandan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yüksek Lisansının tez hazırlıklarını yapmaktaydım. Meslek hastalıkları

ile ilgili, yargı süresinde aydınlatılması önemli olan bilirkişilik konularının son aşamada Adli Tıp Kurumuna yansıdığını keşfeder keşfetmez, ilk izlenim ve elde ettiğim bulguları Çalışma Ortamına yazmıştım. Adli tıp asistanlığına yeni başlamıştım. Değişik bilim alanları ve bu alanlarda sunulan hizmetlerin birbiriyle ilişkisini kurabilmek, konuları farklı boyutlarıyla ele alabilmek, benim meslek yaşamıma çok katkıda bulundu.

Gerek yüksek lisans, gerek Çalışma Ortamının birbirinden güzel okur seminerlerinde edindiğim donanım, meslek yaşamımda hep kendini gösterdi. Ben Fişek Enstitüsü, Çalışma Ortamı Dergisi ve Fişek Dostlarının katkıları ile akademik olarak ilerlerken, Derginin içeriği, yazı kalitesi ve çeşitliliği de aynı şekilde ilerledi. İşin ilginç yanı bu durum, geçmiş sayıların güzelliğini ortadan kaldırmadı. Hala geri dönüp okuduğumda, neler okumuş, neler yazmışız diye gıptayla bakıyorum.

SORU: Mayıs-Haziran 1993'de yayınlanan Çalışma Ortamı dergisinde (Sayı: 8) "4.Okur Semineri sonuç Bildirgesi" başlıklı yazınız çıkmış. "Kentte 7-17 Yaş Çalışan ve çalışmayan Çocukların Sağlık Sosyal Sorunları ve Sosyalleştirilmiş Sağlık Hizmetlerindeki Yeri" konulu "okur semineri"nin bildirgesini siz yazdınız. Bu çalışma ile ilgili değerlendirmelerinizi bize aktarabilir misiniz?

YANIT: Öyle ki, çocuk istismarı ile ilgili dernek, vakıf, üniversitelerde çocuk koruma birimleri oluşturulması gibi çalışmalar henüz yoktu ya da organize değildi o zamanlar. Tüm diğer okur seminerlerinde olduğu gibi bu okur seminerinin en önemli özelliği, ilgi alanı çocukla buluşan pek çok meslekten kişinin konuyu tüm boyutlarıyla tartışması idi. Uluslar arası belge ve bildirgelere göre 18 yaşını tamamlamamış herkes çocuk olmasına rağmen biz niçin 7-17 yaş arasını seçmiştik. Bu yaş grubu, çocukların eği-

Çalışma Ortamı Dergisi'nin düzenlediği okur seminerinde mola (Yasemin Günay Balcı, A.Gürhan Fişek, Leyla Üstel ve Ferruh Yavuz ile birlikte Varlık Evi'nde)

* Prof.Dr.,Osmangazi Üniv. Tıp Fakültesi
Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanı

** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi
Vakfı eski Yönetim Kurulu Üyesi

Çalışma Ortamı Dergisi'nin düzenlediği okur seminerinden bir görünüm (Varlık Evi'nde)

tim ortamında bulunmaları gereken dönem. Ancak, eğitim ortamı ile buluşamayan, sokakta yaşayan ve/veya çalışmak zorunda olan çocuklar vardı. Hem çalışıp hem okumaya çalışanlar vardı. Her bir grubun bulundukları ortama göre sorunları olduğu malumdu. Ancak, her bir kategorideki çocukların sorunlarını ayrı ele alıp çözmeye çalışma yaklaşımı, o gruptaki çocuklara bile faydası olmayacak bir yaklaşımdı. Tek alanda cennet yaratmanın mümkün olmadığı, olayın bütünsel olarak ele alınması gerektiğinden yola çıktık. Örneğin sokaktaki çocuğu sokaktan koparmaya yönelik çalışmalar olmadan eğitim ortamının mükemmelleştirilmesi mümkün değildi. Eğitim ortamında gereken özeni göstermeksizin, sokak çocuklarını kurtarabilmek de mümkün değildi. İki gün süren düşünce alışverişinden sonra bildiğimizi oluşturduk. O bildiğimizde ortaya attığımız çözüm önerileri, ekip hizmeti ve ekip üyelerinin dağılımı, olması gereken açısından bu gün aynen geçerliliğini korumaktadır.

SORU: Başlangıçta Çalışma Ortamı Okur Seminerleri'nde konu seçiminden katılıma, oradaki tartışma ortamlarından, katılımcılar arası sosyal ilişkilere kadar "yeni" olan birçok öge vardı. Bize hem bu ortamı tanımlasınız ve hem de bunun gelişimi konusunda bilgi verseniz...

YANIT : Bizi bir araya getiren en önemli etmenlerden biri, Çalışma Ortamı Okur Seminerlerinin "Ortamı" idi. Düşünün, sadece birlikte tartışıp düşünmek ve paylaşmak için iller arası yolculuklar yaptık. Birbirimizle karşılaştığımızda çok mutlu olduk. Böyle deyince salt birbirini tanıyan kişilerle dar çerçevede okur seminerleri yapıldığı anlaşılmasın. Aramıza yeni katılanlarla da, tanışmaktan birlikte olmaktan memnunduk. Hep gülerken

Çalışma Ortamı Dergisi'nin düzenlediği okur seminerinde Prof.Dr. İsmail Üstel katkıda bulunurken (Varlık Evi'nde)

ayrıldığımız ortamdı. Bazı şeyler sözel olarak kural haline getirilmemesine rağmen kendiliğinden yürüdü. Öyle ki, sabah erken gelen hemen çayı koyardı. Kahvaltı yapamamış olma olasılığımıza karşı simit vb. yiyecek koymayı ihmal etmezdi. Geldiğimizde sıcak bir aile ortamıyla karşılaşmak bütün yorgunluğumuzu alırdı. O günkü seminer konusunun yanı sıra, çay aralarında ya da yemek molalarında çalışma ortamlarımızda karşılaştığımız olumlu ya da olumsuz konuları da paylaştık birbirimizle. Seminer sürecine gelince, her şeyden önce önümüzden seminerin konusu, tarihi ve yerini hep birlikte belirliyorduk. O tarih geldiğinde de ilk yaptığımız şey, o günün düşünce paylaşımını kimin yönlendireceğini seçmektir. Kararları kendimiz verdik, kendimiz uyguladık. Kimse birilerine bir şey "öğretmek" için seminer düzenlemedi. Hep birlikte öğrendik, geliştik. Bazen beyin fırtınası yaptık, bazen söz alıp sırayla konuştuk, bazen konuya göre davetli konuşmacılarımız oldu. Her ne şekilde olursa olsun seminerler, hep demokratik bir katılımıla gerçekleştirildi. Düşündüklerimizi, özgürce paylaştık. Birbirimize saygı duyduk. Farklı düşündüğümüzde yargılanmayacağımızı, düşüncemize saygı duyulacağını bilmenin huzuru vardı. Farklı düşündük ama hiçbir zaman tartışmalar kırıcı üslupla olmadı. Kimse diğerine ille de kendi dediğini kabul ettirmeye çalışmadı. İlle ben de bir şey söyleyeyim

diye söylenenleri tekrar etmedik. Ortak bir amacımız vardı. O da, kendimizi ve çevremizi geliştirip daha iyiye ulaşmaktı. Hep birlikte ortak akılla daha iyisini yapmaya çalıştık. Başardık da.

SORU: Bugüne değin 37 kez okur semineri yapıldı. 16 yıl içerisinde ad değişikliğine de gitti: Basta okur semineri, daha sonra düşünce atölyesi ve son olarak da düşünce ortamı. Bu gelişme çizgisi ile ilgili değerlendirmelerinizi alabilir miyiz?

Çalışma Ortamı Dergisi'nin düzenlediği düşünce atölyesinden bir görünüm. (Prof.Dr. Nusret H.Fişek Bilim ve Sanat Ortamı'nda)

Çalışma Ortamı Dergisi'nin düzenlediği düşünce atölyesinden bir görünüm. (Prof.Dr. Nusret H.Fişek Bilim ve Sanat Ortamı'nda)

Bence hepsi güzeldi. Okur seminerleriyle başladığımızda, okur semineri isminden çok memnunduk. Her şeyden önce "okur" olarak bir araya gelmenin çekiciliği vardı. Başlangıçta "Çalışma Ortamı", okur seminerlerini ve katılımcıları, okur seminerleri de Çalışma Ortamı ve katılımcıları besledi. Katılımcılar hep beslenen tarafta oldu. Daha sonraları yaptığımız işin aslında bir seminerden daha kapsamlı olduğunu düşündük. Derken düşünce atölyeleri ortaya çıktı. Ancak, bazı kısıtlılıklar nedeniyle atölye çalışmalarına katılamayanlar da kendini uzak hissetmemiştir Fişek Enstitüsü ve Çalışma Ortamı'ndan. Keza süreç içinde web ortamımız oluştu. Gerçekleştirilen projelerin bir ucundan tutma şansımız oldu. Günün 24 saati istediğimiz zaman düşünce ortamına katılmak ve katkı sunmak mümkün oldu. Bu, aslında okur seminerlerinden edindiğimiz kazanımların

içselleştirildiği ve yaşama aktarılabilmesinin de bir göstergesidir. Bir araya gelmeden paylaşabildiğimiz düşüncelerimizi olgunlaştırmak, pekiştirmek ve zenginleştirmek için imdadımıza yetişen "düşünce ortamı, dergiyi, kitapları, hayat geçen projeleri, web ortamını, dostluklarımızı vb. hepsini kapsıyor.

SORU: Fişek Enstitüsü/ Çalışma Ortamı dergisi ve Düşünce Ortamlarının geleceği konusundaki önerileriniz.

YANIT : Fişek Enstitüsü ve Çalışma Ortamını farklı kılan, niteliğini artırarak sürekliliğini korumasıdır. Bunda kararlı bir çalışma ve katılımın katkısı büyüktür. Demek ki, bu katılımcı yaklaşımın aynen sürdürülmesi gerekir. Başlangıçta, var olan oluşumun katılımcılar açısından bir okul olduğunu söylemiştim. Artık, okul mezunlarını vermiştir. Şimdi mezunların okula vefa borçlarını ödeme zamanıdır. Düşüncelerden projelere giden yolların sayısı artırılabilir. Çalışma Ortamı alanında 15 yıldan uzun süre kesintisiz çıkarılabilen bir dergi olarak çok önemli. Bu açıdan isim değişikliği olmaksızın, ulusal ve uluslararası alandaki indekslerde yer alacak şekilde geliştirilmesinden yanayım. Ama diğer yandan da, herkesin anlayabileceği ve kendini içinde bulacağı, ilk sayılardaki gibi cepte taşınacak sıcaklık ve boyutta bir dergi de hayatta kalmalı diye düşünüyorum. Bir yandan sıcak buluşmalar varlığını korurken, diğer yandan düşünce ortamları bilgi şölenlerine dönüşebilir. Esiri olmadan teknolojiden de olabildiğince yararlanılmalı, internet ortamından katılım seçenekleri ve olanakları artırılmalı. Aklımda dünden bu güne, çalışan çocuklar ve çalışma ortamının sergilendiği bir müze fikri var ama henüz şekillenmiş değil.

Sevgi ve dostlukla..

Mahmut Makal ve Engin Tonguç, Çalışma Ortamı Dergisi'nin düzenlediği bir düşünce atölyesinde (Prof.Dr. Nusret H.Fişek Bilim ve Sanat Ortamı'nda)

Paylaşılabilir ve Sürdürülebilir Kılmak Emek İster (Cihat Uysal* ile Can Umut Çiner**'in Söyleşisi)

Çalışma Ortamı dergisinin düzenli yazarlarından Cihat Uysal ile 28 Ağustos akşamı Mülkiyeliler Birliği'nde buluştuk. Cihat Uysal, İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Mimarlık Bölümü'nden 1971 yılında mezun olmuş. Ortaokulda mimar olmaya karar vermiş ve mesleğini Türkçe okumaya karar verdiği için İTÜ'yü seçmiş. Mezun olur olmaz Bayındırlık Bakanlığı'nın mimari proje yarışmalarına katılmış ve katıldığı 5 yarışmadan 4'ünde ödül almış. Bu türden büyük bir başarıya imza atmak onu gururlandırır da, yadırgatmış. Bu irdeleme ve hesaplama, onu mesleğini uygulamaktan uzaklaştırmış. Bir süre üst düzey yöneticilik yapmış ancak mesleğinden hiç kopmamış. 1970'lerde PTT Genel Müdürlüğü'nde yönetici iken Ankara Ulus'taki Posta Binası'nın ön tasarımı yapmış. Cihat Uysal, Çalışma Ortamı ve Yapı Dünyası dergisine düzenli yazılar yazıyor. Evli ve iki çocuk babası.

Cihat Uysal ile Çalışma Ortamı'nın 100. sayısı için mimari, şehircilik ve Ankara üzerine konuştuk. Cihat Uysal'ın sohbeti o kadar incelikli ve derin ki, konu konuyu açtıkça yan masadaki beyefendi bize laf atmadan durmadı. Uzun süre de sohbete katılmanın yolu nu aradı...

SORU : Çalışma Ortamı dergisine önemli ölçüde katkı ve renlerden biri olarak derginin 100. sayısı hakkında düşünceleriniz nelerdir?

YANIT : Çalışma Ortamı'na katılımı yetersiz buluyorum. Ancak, ülkemizde yaşama ilişkin talep kalitesinin düşüklüğü şimdilik böylesi girişimler, Fişek gibi "Challenger"ların⁽¹⁾ gayretiyle sırta da varabiliyor. Böylesi girişimler yaygın bir katılıma erişirse, "Challenger" sözcüğünün Türkçesi ancak o zaman ihtiyaç haline gelecektir.

SORU : Bundan sonraki sayılarla ilgili önerileriniz nelerdir?

YANIT : Bir dergiyi paylaşılabilir ve sürdürülebilir içerik kazandırmak kolay iş değil. Bu konu üzerine etrafıca düşünmek ve tartışmak gerekir. Okur anketleri okuyucunun talebini görmek açısından iyi bir araç olabilir. İnternet çağında bunun yapımı da zor olmaz herhalde. Ayrıca, uluslararası kurumsal destek bulmak ve birliklelikler kurmak gerekir.

Söyleşinin bundan sonraki kısmını Cihat Uysal'ın dergideki yazılarının önemli bir kısmını oluşturan *şehircilik, konut ve konut politikası* çerçevesinde sürdürmeyi uygun bulduk. Bu üç temayı da somut olarak, yaşadığımız kent olan, *Ankara* örneğinde ele aldık. Bu türden bir seçimin temel nedeni, derginin önümüzdeki sayılarında yaşadığımız kent ve sorunlarının farklı açılardan incelenmesi ihtiyacına olan inancımızdır. Ayrıca, genel olarak, yerel yönetimler konusu, Çalışma Ortamı dergisinin ilk sayısından beri en önemli inceleme alanlarından biridir. Çalışma Ortamı okuyucuları, yerel yönetimler ile iş sağlığı ve güvenliği, sağlık, konut, çevre vb. gibi politikalarla bağının araştırılmasına geçmiş sayılardan beri aşinadır. Cihat Uysal söyleşisi, umarız, bu konular hakkında yeniden bir farkındalık yaratır.

SORU : Çalışma Ortamı dergisine yazdığınız ilk yazılar genelde *şehircilik ve konut* üzerine. Ankara'nın *şehircilik* açısından son durumunu değerlendirir misiniz? (şehir içi otoyolları, parkları vs açısından)

YANIT : Ankara'nın tarihini bilmiyoruz. Önce Frigyalılar tarafından kurulmuş. Antik dönemde Keltler yerleşmiş tarafından kurulmuş ve adı Galatya olarak anılmış. Ankara'nın serüveni üzerine okumak ve araştırmak gerekiyor. Şimdilerde ise Ankara yapay ve sahipsiz bir kent. İlk sorunun yanıtındaki talep kalitesi sözü geçerli.

SORU : Ankara'daki kentsel dönüşüm projelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu projelerin a. eşitlikçi bir dağılıma hizmet edeceğine; b. Yoksulların konut sorununa çözüm olacağına; c. Kentin estetik yapısına hizmet edeceğine inanıyor musunuz?

YANIT : Ülkemizde "kentsel dönüşüm" adı ile sürdürülen çalışmalar ne çağdaş kent ile ne de sağlıklı bir dönüşüm ile ilişkilendirilebilir. Bugün, dünyanın bütün büyük yerleşimleri motorlu taşıt

üretimine yenik düşmüştür. Ülkemizdeki durum ise, bileşik kaplar teorisi ile açıklanabilir. Değerli öğretmenim Mustafa İnan toplum bileşik kaplara benzer, bir şeyler çok kötü ise, bir şeyler çok iyi olamaz derdi.

- a- Yapılmakta olan eşitlikçi olamaz. Eğitim ve sağlık ne durumda ise, kentsel dönüşümden de aynı şeyi anlıyorum.
- b- Bırakın yoksulları, yapılan, varsılların bile konut sorununa çözüm olamaz.
- c- Estetik kavramı varolduğundan beri bütünlük, denge önemsenmiştir. Ancak, toplumumuzda böyle bir endişe yok.

SORU : Çalışma Ortamı'nın 1995 yılında yayımlanan 21. sayısında "İnsan ve Teknoloji"⁽²⁾ başlıklı yazınızda, bir yabancı konuluza Ankara'yı gezdirirken, konunuzun size Elvan-kent ve Eryaman'ın sosyal konut olup olmadığını sorduğunu belirtmişsiniz. 1995'de dikkati çektiğiniz modern gecekondular Ankara'nın her yerini sardı. Konuyu tekrar bize hatırlatır mısınız?

YANIT : İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyadaki konut ihtiyacına hızlı çözüm üretebilmek amacıyla Tünel-kalıp sistemi ile konutlar üretilmeye başlandı. Bunlar hızlı yapılabilen sosyal konutlardı. Türkiye'de bu türden yapılar özellikle son dönemde çoğaldı. Bunlar modern gecekondulardır. Bunları lüks konut olarak pazarlamak rantı artırır. İyi konut çevrecidir. Bildiğim kadarıyla, Konya ve Çorum'da bu türden konutları halk protesto etti. Modern gecekondular olan bu konutlar kentte kirlilik yaratıyor.

SORU : T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın (TOKİ) konut politikasını nasıl değerlendirmek gerekir? TOKİ'nin çalışmalarını eleştirel bir gözle değerlendirir misiniz?

YANIT : TOKİ sadece konut üreterek diğer sorunları görmez davranıyor. Kaldı ki, üretilen konutların mimarlık ve mühendislik bağlamında ciddi sorunları var. Biz, yani mimar ve mühendisler henüz "ülkemizde konut nasıl olmalı?" sorusunun yanıtını aramaya başlamadık. Ondan da ötede, henüz insanımızı yeterince bilmiyoruz. Tanımadığınız insanların yaşayacağı yeri, mekânları tasarlamak bir anlamda acımasız bir davranış. Ama toplumun hemen hiçbir katmanını bunu tartışmıyorsa, konut sorunu nasıl çözümlenir?

SORU : "Lüks konut olarak pazarlamak rantı artırır." diye belirttiniz. Rantı nasıl tanımlıyorsunuz?

YANIT : Rant arsaların anlamsız biçimde değer kazanmasıdır. Bunun yanında zamanla oluşan bir rant mekanizması daha vardır. Rüşvetle ya da medya gibi baskı araçlarını kullanarak zamanla bazı alanlar rantta açılır. Bir başka boyut ise hâkim olduğunuz alanın genişlemesiyle ortaya çıkar. Alan büyürse rant da büyür. Maalesef bana göre, Türkiye'nin en kirlenmiş sektörü olan yapı sektörüdür ve bu sektörü anlamak için rant meselesini anlamak gerekir.

SORU : Son olarak, yakında üzerinde çok tartışılacak olan, dergi okuyucularının dikkatini çekmek amacıyla önemli bir konuda görüşlerinizi merak ediyorum. Bildiğiniz gibi, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunundan sonra, Ankara örneğinde Büyükşehir Belediyesi sınırlarının genişlemesini konut politikası açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu bağlamda pergelin ucundan yakalanan Temelli'nin durumu hakkında ne dersiniz? İzlediğim kadarıyla, Temelli Belediyesi 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanuna ilk dava açan belediye olması bakımından da çok önemli...

YANIT : Temelli'de Türk konut yıllardır yol ve konut yerleşimi çalışmalarını sürdürüyor. Yasa sorunları çözmek için çıkarılmıyor. Adını unuttuğum birilerinin dediği gibi "bir şeyi değiştirseydi, seçimler yasaklanırdı. Yasa bu anlamda, insanı hiçe saymadan çok daha geniş çerçevede ele alınması gereken bir şey. İnsanoğlu, böyle bir yasa anlayışına erişmeyi henüz talep etmiyor.

Cihat Uysal'a kent, konut ve çevre ile ilgili daha soracak epeyce soru var. Çalışma Ortamı okuyucuları, kente ve kent bilimine böylesine geniş bir perspektifte bakan bir yazarları olduğu için çok şanslı...

Dipnotlar

1 Sözlüklerde genel olarak "Challenger" meydan okuyucu olarak çevrilmektedir.

2 Cihat Uysal, "İnsan ve Teknoloji", *Çalışma Ortamı*, Temmuz-Ağustos 1995, Sayı:

21.

* Mimar Y. Müh.

** Arş. Gör., Ank. Üniv. SBF, Siyasal Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

Ben Bir Çocuk Dostuyum...

Yasemin GÜMÜŞ*

Bir çocuk dostu olarak herkese merhaba...

Evet, ben bir çocuk dostuyum. Düşüncelerimi çocukların yaşamlarına adadım. Onlar varlar, yaşıyorlar, çalışıyorlar ve çoğu zaman hak etmedikleri müdahaleye maruz kalıyorlar. Bazen sokakta dayak yerken, bazen azarlanırken, bazen de çalışırken rastlıyoruz onlara. Yaşamak onlar için o kadar zorlaştı ki...

Sanayi Devrimi'yle

beraber çocuk emeğine olan talep gün geçtikçe arttı. Emeginden başka satacak bir şeyi olmayan insanlar bir tek ücret ile geçinemeyince çocuklarını da çalışma yaşamına soktular. Böylece ucuz emek gücü kullanmak isteyen sermayedarlar çocuk emeğine yöneldiler. Bildiğimiz üzere en ünlü markalar bile çocuk emeğine rağbet ediyor. Çocuk işçiyi belli bir yaşa kadar sosyal güvenlik kapsamına almanız gerekmez; fazla ücret talep edemez; iyi çalışma koşullarından habersiz yaşar; istediğiniz saate kadar çalıştırabilirsiniz. İşte bu gibi durumlar maliyetlerini ücret üzerinden düşürmeyi hedef almış sermayedarlara, çok da cazip geliyor. Bir yanda oyuncak isteyen çocuklar, bir yanda oyuncak fabrikasında uzun çalışma saatlerine, açlığa dayanmaya çalışan çocuk işçiler. Bu zıtlık ve "çocuk emeği sömürüsü" içerisinde bir geleceğimiz yeşertilmeye çalışılıyor.

Okula gitmesi gereken bir çocuk, sanayide en ağır koşullarda çalışıyor. Evde oyun oynaması gereken çocuk, temizlikçi ve çocuk bakıcısı olarak çalıştırılıyor. Tütün ekıyor, fındık topluyor (mevsimlik çocuk köleleri onlar)... Boya sandığını taşımaktan aciz küçük bedenler, süpürgesini kapmış berber çırağı, elindeki bardaklarla cambazlık yapan küçük çaycı, yağlı kararmış elleriyle ustasına yardım eden küçük kaportacı. Koca koca makinelere boyun eğen minicik bedenler. Sabahın erken saatlerinde uyanıp hayatın en ağır yüklerini omuzluyor. Hayata karşı şimdiden rollerini üstlenmiş durumdalar. Evet, geleceğimiz dediğimiz küçücük filizlerimizi geleceğe

Yasemin Gümüş, Onur Sunal ve Muğla Üniversitesi genç arkadaşlarıyla birlikte.

karşı şimdiden savunmasız, çaresiz bırakıyoruz. Belki de büyük şehirde yaşamak bana bunları gösterdi. Çocuk işçilerle dolmuş kocaman bir kent. Çok ağır yükler yükleniyor bedenlerine. Karşı koyamazlar bu duruma. Çalışmaları gerek çünkü.

Okuma şansı olmayan milyonlarca çocuk var dünyada ve bu çocuklar ile kendimi kıyaslayınca görüyorum ki çok şanslıyım. Savaş görmedim; açlık çekmedim; tacize ve şiddete maruz kalmadım; çalışmak zo-

runda değildim. Bu şansım sayesinde okudum ve dünyada yaşananlara duyarsız kalmamayı öğrendim.

İnternette çocuk emeğiyle ilgili bir araştırma yaparken, Fişek Enstitüsü ile karşılaştım; yaklaşık beş ay önceydi. Birçok konuda siteden bilgi edindim. Çalışma Ortamı dergisine abone oldum. Fişek Enstitüsü'nün projeleri oldukça ilgimi çekti. Onlara destek vermek istiyordum; dergilerini de çok merak ediyordum. İlgilendiğim konuların çoğunu dergide buldum. Başta sosyal politika olmak üzere iş sağlığı ve güvenliği, çocuk haberleri gibi konu başlıkları Dünyada ve Türkiye'de olup bitenleri göz önüne alıp yazılmış günlük haberleri içeriyor. Dergide bu konuların yanı sıra kitap tanıtımı ve Enstitü'nün yaptığı ve yapacağı etkinliklerin haberlerini de bulabiliyorum. Derginin içerisinde topluma dair birçok konu da yer alıyor. Dergiyi okurken olup bitenlere karşı duyarsız kalmadığımı bir kez daha anlıyorum.

Kendileriyle iletişime geçerek okumuş olduğum üniversitede kurmuş olduğumuz Sosyal Politika Topluluğu'ndan Enstitüye bahsettim ve beraber bir şeyler yapıp yapamayacağımızı sordum. Cevapları olumluydu. Fişek Enstitüsü ile beraber Mayıs ayında "Dünya'da ve Türkiye'de Çocuk Emeği ile Mücadele ve Fişek Enstitüsü'nün Çalışmaları" adıyla bir konferans düzenledik. Kon-

Onur Sunal'ın konuşması

feransı izleyen hafta boyunca da Sıtkı Koçman Öğrenci Sarayı'nda Fişek Enstitüsü'nün 6 yıldır düzenlemekte olan "Çalışan Çocuklar Fotoğraf Yarışması"nda ödül alan fotoğrafları sergiledik. Fotoğraflar sergiye gelenlerin çok ilgisini çekti. Bunun yanı sıra çocuk emeğinin en kötü biçimlerinin çeşitli ülkelerdeki dağılımlarını gösteren ve du-

* Çocuk Dostu, Muğla Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü 3. Sınıf Öğrencisi

var panoları halinde düzenlenmiş olan Dünya Atlasları'na olan ilgi de büyüktü.

Sabah sergiyi açtığımızda sergiyi ilk gezenlerde doğal olarak oranın çalışanları oldu. Fotoğrafta da görmüş olduğunuz gibi aşçılar ve oranın diğer çalışanları sergiyi çok beğendiler. Gerçekleri bu kadar güzel şekilde gösterdiğimiz için bize ve emeği geçenlere teşekkür etmeleri bizi çok mutlu etti.

Sergiye öğrenci arkadaşlarımızın ilgisi de çok büyüktü, tabii ki hocalarımızın sergiye verdiğini desteği yadsıyamayız.

Serginin ilk günü saat 14.00'de Atatürk Kültür Merkezi'nde konferansımız vardı. Konferansa olan ilgi iyiydi. Bölüm dışından olan öğrenci arkadaşlarımız ve hocalarımız da konferansa katıldılar.

Sosyal politika topluluğu ilk adımını atmış ve kendini duyurmuş oldu. Güvindikleri ve destek verdikleri için başta Fişek Enstitüsü'ne ve konferansı veren araştırmacı Onur Sunal'a çok teşekkür ederim.

Umutla yaşamak ve yeni yeni çocuk dostları kazanmak dileğiyle...

"Gözden uzak olan gönülden de uzak olur.

Sokaktaki çocukları görmemek olanaklı mı?"

Nice 100. sayılara...

KARANLIĞIN KAYBOLAN ÇOCUKLARI*

Simitçi çocuğun boynundaki tabla olurum;
O kadar hafif olurum ki,
O küçük bedeni yorulmasın diye.
Teknede yatan çocuğun kazağı olurum;
Öyle sıkı sarardım ki,
Ne kar, ne yağmur uykusunu bozmasın diye.
Tamirci çocuğun hasarlı arabası olurum;
Öyle kolay sökülürdüm ki,
O minik elleri zorlanmasın diye.
Kibritçi kızın kibritleri olurum;
Sessizce haykırırdım tabladan
Mavi gözleri gülsün diye.
Boyacının sandığı olurum;
Öyle iş yapardım ki,
Hiç ekmeksiz kalmasın diye.
Gazeteci çocuğun yırtık ayakkabısı olurum;
Soğuk taşlar üşütmesin diye.
Limoncunun limonları olurum;
Öyle parlardım ki, insanlar alsın diye.
Bakar körlerin gözleri olurum;
Karanlıkta kaybolan çocukların mumu olsun diye.

(Ezel Bilge/ /Sabancı İlköğretim Okulu - Erzurum)

* Bu şiir 1998 yılında Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi tarafından ilköğretim öğrencileri arasında düzenlenen "Çalışan Çocuklar Konulu Resim, Şiir ve Düzyazı Yarışması"nda seçilen ve diğer çalışmalarla birlikte Vakfın internet sitesinde sergilenenlerdendir.

“Çalışma Ortamım”dan, “Çalışma Ortamı”na

Jale ŞENGÜL*

1992 yılında bir kış ayıydı. Tam hatırlamıyorum hangi aydı. İşten eve gelmiştim. İşteki sorunlar tam bitiyor derken; üstüne bir tane değil de on tane daha ekleniyordu. O dönem de özel sektör de çalışıyordum. Eşim de o yıllarda arkadaşlarıyla birlikte ortaklık kurarak, Ostim’de küçük bir atölye açmış ve onlar da yaşam mücadelesi veriyordu. Benim “Çalışma Ortamım” modern son teknoloji ile donatılmış onun çalıştığı ortam ise çok berbat olan Ostim koşullarıydı. Zaman zaman aramızda iş ortamlarımız hakkında birbirimize bilgi aktarıyorduk. Çözüm yollarını kendimizce bulmaya çalışırdık.

Bir gün eşim, elinde küçük boyutta bir dergiyle çıkageldi. Daha yemeğe oturmadan dergi hakkında bana bilgi verdi. Fişek Enstitüsü’nden ve onun Ostim’deki iş sağlığı güvenliği çalışmalarından sözetti. Ostim’deki küçük atölyelerin bıkmadan tek tek dolaşıldığını; o güne değin böyle bir hizmet tanık olmamış, işçilere ve çıraklara sağlık hizmetleri sunulduğunu anlatmıştı. Ne kadar da ilgiyle dinlemiştim. O gece hatırlıyorum da ilk işim dergiye okumak olmuştu.

“Çalışma Ortamı” adından dolayı bir iticilik yaratmamıştı bende. Aksine benim dünyanın bir penceresi olmuştu. Artık iki ayda bir dergiye okuyordum. Kendi “Çalışma Ortamıma” da oradan aldığım donatılarla bakmaya başlamıştım.

Başkaca bir tanışıklığım olmamıştı. Ama Fişek Enstitüsü’nce yapılanlara büyük saygı duyuyordum. Hele “Çalışma Ortamı” bana;

- Çocuk işçiliğini,
- İş dünyasındaki yeni yaklaşımları
- Uluslararası Çalışma Örgütü’nü,
- Kadın çalışanların sorunlarını,
- Sendikaları ve sendikalaşmayı,
- Çevre,
- İşyerinde sağlık ve güvenliğin önemini,

anlatmış ve yeni pencereler açmıştı. O küçük dergilerden daha da önemlisi, gelişmiş uluslardan yoksul ülkelere kadar haber alınabiliyordu. Onların aktarımlarını öğrenebiliyordum. 1995 yılının sonlarına doğru emekli olunca, güzel bir rastlantı sonucu ben de Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı’nın gönüllüsü olarak çalışmaya başladım. Belli bir süreyi, işleyişi izlemek ve öğrenmekle geçirdim. Yönetim Kurulu toplantılarına katıldım. Hiç unutmuyorum; bir Yönetim Kurulu toplantısında, derginin boyutuna ilişkin bir gündem maddesi konuşuluyordu. O zaman ilk tepki benden geldi. Hayır, dergi aynı boyutta kalmalıydı. Sanki içerik değişecekmiş gibi geldi. Hayır, içerik değişmedi. Yazı

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı

Jale - Servet Şengül, Sevinç Ünal, Nurhayat Kemerli, Oya Fişek ve Feyzullah Ertuğrul, Çalışma Ortamı Dergisi’nin düzenlediği bir düşünce atölyesinde (Prof.Dr. Nusret H.Fişek Bilim ve Sanat Ortamı’nda)

verenlerin sayısı arttı. Değişik konulara el atıldı; değişik dosyalar açıldı:

- Beyin göçü,
- Göçmenlik
- Veteriner halk sağlığı ve değişen iş koşullarına ilişkin raporlar yayınlandı.
- Daha çok çeviri,
- Vakıftan haberler,
- Kitap tanıtımı girdi dergiye.

Ama değişmeyen, bıkmadan ve üşenmeden yazan iki kişi var taa başından beri. Biri Mustafa Taşyürek diğeri ise Prof. Dr. Gürhan Fişek. Her ikisine de gönül borcumu ve teşekkürlerimi iletirim.

Yine de gönlüm küçük formatta. Küçük format, onun bir “Kurumsal Kimliği”ydi.

2006’dan bu yana; 2008 deki Yönetim Kurulu toplantılarımıza baktığımızda katılanlar arasında gençlerdeki artış sevindirici. Hepsi, ayrı ayrı özellikleri olan gençler. Ortak noktaları, öz disiplin, uzlaşabilirlik, değişime açıklık. Yaptıkları işleri ortak olarak tartışıyorlar. Aldıkları görevleri yerine getirme becerileri ile donatılmış oldukları ortaya çıkan ürünlerden belli. Kanımca, bu dinamik yapı daha da ileriye götürecek “Çalışma Ortamı”nı. Ellerindeki olanakların farkında olduklarını zannediyorum. Özveriyle kurulmuş bu yapının ileride bir Akademi’ye dönüşmesini diliyorum.

Dergiye katkıda bulunan herkese teşekkür ederim.

Jale Şengül, Leyla Üstel ve Nuray Ocağcı, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı’nın düzenlediği bir kermeste.

Çalışma Ortamı - 100. Sayı

Leyla USTEL *

Çalışma Ortamı Dergisi'nin düzenlediği düşünce atölyesinde Leyla Üstel katkıda bulunurken (Prof.Dr. Nusret H. Fişek Bilim ve Sanat Ortamı'nda)

• BULUŞMA

"Benim Manevî Mirasım, Bilim ve Akıldır" demiş büyük Atatürk. Bu düşünceyi yaşama geçirmede yorulmadan, usanmadan çalışan Fişek Enstitüsü'nün yayınladığı "Çalışma Ortamı" Dergisi'nin yüzüncü sayısını; mutlulukla, YÜZüm gülererek kutluyorum.

"Çalışma Ortamı" dergisini, davet ediliğim Varlık Evi'ndeki bir toplantıda tanıdım. 90'lı yılların ilk yarısı idi.

"Kalite" kavramı ülkemizde yeni yeni konuşulmaya başlanmıştı.

Kavramları ete - kemiğe büründürmek, yaşam içinden örneklemek için düzenlenen toplantıda "Çevre ve Kalite" konulu kısa bir sunu yapmıştım. Katılan tüm dostlarla derinlemesine tartışıp, kendi iş ortamlarımıza taşımayı amaçlamıştık toplantının ortak kazanımlarını.

• ÇALIŞMA ORTAMI

Bu toplantılar, birer seferlik değildi; sürekliydi, düzenliydi. Dört gözle beklenen; düşünmeye, tartışmaya olanak veren ortamlardı.

Böyle bir ortamda, yeni bilimsel yöntemleri uyguluyorduk sorun çözme becerilerimizi geliştirmek için.

Uzun soluklu düşünce ufuklarının açılması; bu yöntemleri ne denli içselleştirilip, yaşama elbirliği ile geçirdiğimize bağlı.

"Düşünce Ortamı", bu iklimin gelişimine katkıda bulunuyor, katkıda bulunmaya devam edecek. Çünkü; seyirci değil, katılımcı olunan ortamlar.

Lezzetli yemekleri de ayrı bir tat katıyordu bu güzel ortama.

• ATÖLYE ÇALIŞMASI

Paylaşım ortamında uyguladığımız "ortak akıl" yöntemleri yelpazesinde "Arama Konferansı" da yer alıyordu. Söz konusu yöntemi, örneğin "Madde Bağımlılığı" konulu buluşmamızda kullanmıştık.

Kaynak sorunların uzlaşısı anlayışıyla ortaya konulmasını; akılcı çözümlerin tartışılarak, uzlaşısı çerçevesinde geliştirilmesini kolaylaştıran bir yöntemdi bu.

Daha sonra uyguladığımız "SWOT Analizi" yöntemi, katılımcı bakışla mevcut durumun -deyim yerindeyse- fotoğrafını çeken bir yöntemdi.

Bütün bu yöntemler, çağdaş düşünce sistemi içinde yol alabilmek için takım çantamızın olmazsa olmazlarıydı.

Bu ortamı olgunlaştırmak, doğal olarak emek istiyor; çalışmak, hazırlanmak, bilgi birikimi oluşturmak istiyor.

Bunun için, emeği geçen tüm dostlara teşekkür ediyorum.

• GELECEĞE AÇILIM

Ortak aklı daha da verimli kılan bu yöntemler, öğrencisi olmaktan gurur ve onur duyduğum Sayın Nusret Fişek Hocamız'ın felsefesinin yaşama yansıtılması için de yararlı. Şöyle ki; halk sağlığına yönelik koruyucu ve önleyici hizmet felsefesinin uygulamaya yansıtılmasını kolaylaştırıyor anılan yöntemler.

Gelenekselleşmiş, fakat kendini sürekli yenileyen, geliştiren düşünce ortamlarının ayakta kalması ve sürdürülebilirliği; bu ortamları besleyenlerin özverili çalışmaları ile doğru orantılıdır.

Genç arkadaşlarımızın, geleceğe yatırım yapan beyinlerin katkıları bunu sağlayacaktır.

"Sürdürülebilirlik" kavramının can bulduğu "Çalışma Ortamı" Dergisi'nin bu düşünceyi yaygınlaştırmakta çok önemli bir katkısı var.

Çağdaş, güncel bilimsel düşünce doğrultusunda yalnızca izlemek değil, öncülük etme çabasında YÜZüp YÜZüp kuyruğuna gelmedik bugün için.

Daha çok YÜZüp düşünce denizlerinde, yeni ufuklara yelken açacağız hep birlikte...

Yelkenlerimiz ortak akıl rüzgarı ile dolsun.

Yolumuz açık olsun.

Daha nice YÜZ'lere...

Dostlukla, bilimle, bilgiyle, emekle, sevgiyle; eski dostlarla ve yeni YÜZlerle...

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Yönetim Kurulu Eski Başkan Yardımcısı

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Şeyda AKSEL
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Ecz. Dr. Ayçe ÇELİKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Dr. Seyhan ERDOĞDU
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Bahar GÖKLER
Dr. Uğur GÖNÜL
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Prof. Dr. Şerife Türcan ÖZŞUCA
Prof. Dr. Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Dr. Engin TONGUÇ
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP ARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞÇI
Prof.Dr. Cahit TALAS

İÇİNDEKİLER

• Çalışma Ortamı Dergisi'nin 1. Yılı	2
<i>A.Gürhan FİŞEK</i>	
• Çalışan Çocuklara Vefa Borcu	4
<i>Onur SUNAL</i>	
• Neden Fişek?	5
<i>Akasya KANSU</i>	
• Sosyal Politika Disiplinine İlişkin Güncel Tartışmalar ve Çalışma Ortamı'nın 100. Sayısının Anlamı	6
<i>Taner AKPINAR, Emirali KARADOĞAN</i>	
• Süreli Yayıncılıkta 100 Sayısının Önemi	8
<i>Gülbiye Yenimahalleli YAŞAR, Umur AŞKIN</i>	
• Kendini Geliştirme ve İfade Etme Ortamı (Mustafa Taşyürek ile Söyleşi)	10
• Sözcük Savurganı Olmamak (Erdoğan Bozbay ile Akasya Kansu'nun Söyleşi)	14
• Hedefimiz Kendimizi ve Çevremizi Geliştirip En İyiye Ulaşmaktır (Yasemin Günay Balcı ile Söyleşi)	16
• Paylaşılabilir ve Sürdürülebilir Kılmak Emek İster (Cihat Uysal ile Can Umut Çiner'in Söyleşi)	19
• Ben Bir Çocuk Dostuyum	20
<i>Yasemin GÜMÜŞ</i>	
• Karanlığın Kaybolan Çocukları (Şiir) <i>Ezel BİLGE</i>	21
• "Çalışma Ortamım"dan, "Çalışma Ortamı"na <i>Jale ŞENGÜL</i>	22
• Çalışma Ortamı - 100. Sayı	23
<i>Leyla ÜSTEL</i>	

Dağ Keçisi

Beyin Göğsünden Beyin Gücüne

- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
 - **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
 - **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
 - Tel: (312) 419 78 11 • Faks: (312) 425 28 01 - 395 22 71
 - Web sayfası: www.fisek.org.tr
 - Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar, resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
- Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu bir HAKEMLİ dergidir.

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız düzenli olarak gönderilmektedir. Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.
- Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
 - ISSN 1302-3519
 - Sayı: 100 Eylül - Ekim 2008
 - Ücretsizdir
- **Tasarım ve Baskı :** Yücel Ofset Matbaacılık
Turizm San. Ltd. Şti. Kazım Karabekir Cad. Kültür Çarşısı 7/12
06060 İskitler/ANKARA Tel: (312) 342 31 11 - 12
e-posta: yucelofsetank@superonline.com
Baskın Tarihi : 6 Ekim 2008